

Komparativna analiza dječjeg doplatka u zemljama Europske unije

---

Pilić, Janja

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:148:660927>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-23**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija – smjer Financije

**KOMPARATIVNA ANALIZA DJEČJEG DOPLATKA U
ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE**

Diplomski rad

Janja Pilić

Zagreb, rujan 2022.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija – smjer Financije

**KOMPARATIVNA ANALIZA DJEČJEG DOPLATKA U
ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE
COMPARATIVE ANALYSIS OF CHILD ALLOWANCE IN
EUROPEAN UNION COUNTRIES**

Diplomski rad

Studentica: Janja Pilić

JMBAG studenta: 0067553671

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Ivan Čipin

Zagreb, rujan 2022.

Sažetak i ključne riječi

Stanovništvo Europske unije se smanjuje i postaje sve starije, što donosi značajne gospodarske i fiskalne izazove, kako kratkoročne tako i dugoročne. Dodatan problem predstavlja vrlo niska stopa fertiliteta koja se u svim europskim zemljama nalazi ispod zamjenske razine fertiliteta. Kako bi se učinkovito odgovorilo na demografske promjene i ublažile posljedice navedenih promjena, zemlje članice Europske unije pokušavaju implementirati složenu kombinaciju mjera i djelotvorno ju provoditi. Obiteljske politike najvažniji su instrument kojim zemlje potiču demografsku revitalizaciju, nastojeći pritom povećati stopu fertiliteta. Obiteljske politike mogu pridonijeti realizaciji različitih ciljeva kao što su suzbijanje dječjeg siromaštva, i olakšavanje sudjelovanja žena na tržištu rada zbog njihove veće participacije na tržištu rada. Postoje različiti fiskalni instrumenti za provedbu mjera obiteljske politike, koji se dijele na novčane naknade i naknade u naravi. Neke od tih mjera su: roditeljski dopust i naknade za vrijeme trajanja roditeljskog dopusta, dječji doplatak, usluge predškolskog odgoja i obrazovanja koje se pružaju putem smještaja djece u dječje vrtiće. Države dodatno pružaju naknade za najranjivije skupine obitelji poput onih sa samohranim roditeljima, s djecom s posebnim potrebama, te obitelji sa većim brojem članova najčešće definirane kao obitelji s najmanje troje djece. Dječji doplatak jedna je od najznačajnijih mjera obiteljske politike, a predstavlja naknadu u obliku novčanih transfera, obiteljima sa djecom. Uvedeni su sa svrhom pomoći roditeljima kako bi se kompenzirao dodatni ekonomski trošak djeteta. Sustavi dječjeg doplatka razlikuju se među zemljama Europske unije po mnoštvu parametara. Iznosi osnovnog dječjeg doplatka mogu varirati s obzirom na dohodak obitelji, broj i dob djece. Države prema svojim potrebama i mogućnostima organiziraju sustave isplate, sa ili bez ograničenja, pa tako polovica zemalja ima univerzalan sustav dječjeg doplatka, gdje se sredstva jednako isplaćuju svoj djeci, neovisno o dohotku kućanstva. U državama u kojima je sustav dječjeg doplatka s provjerom dohotka, sredstva dobivaju samo korisnici čiji je dohodak unutar određenih granica. Kada su u pitanju varijacije dječjeg doplatka s brojem djece, isplata uglavnom počinje s prvim djetetom i raste s povećanjem broja djece, uz dodatno organizirane doplatke za obitelji sa većim brojem članova. U zemljama u kojima dječji doplatci ovise o dobi djeteta, iznosi se u većini njih povećavaju s dobi djeteta, uz pretpostavljene veće troškove starije djece. Kada se dječji doplatci stave u kontekst državnih i obiteljskih proračuna u pojedinoj državi, u svrhu provjere izdašnosti ovih potpora, države članice Europske unije pokazuju različite rezultate, koji u kasnijoj usporedbi sa stopom fertiliteta ne dovode do jedinstvenog zaključka oko učinka dječjeg doplatka na stope fertiliteta.

Ključne riječi: dječji doplatak, obiteljske naknade, obiteljska politika, države članice
Europske unije, fertilitet

Summary and keywords

The population of the European Union is shrinking and getting older, which brings significant economic and fiscal challenges, both short and long-term. An additional problem is the very low fertility rate, which is below the substitute level of fertility in all European countries. In order to respond effectively to demographic changes and mitigate the consequences of these changes, Member States of the European Union are trying to implement a complex combination of measures and effectively implement it. Family policies are one of the main instruments for countries to encourage demographic revitalisation, while aiming to increase fertility rates. Family policies can contribute to the realisation of different objectives such as combating child poverty, and facilitating women's participation in the labour market due to their increased participation in the labour market. There are various fiscal instruments for implementing family policy measures, which are divided into cash benefits and in-kind benefits. Some of these measures are: parental leave and benefit, child benefit, early childhood care and education via kindergartens. Countries additionally provide benefits for the most vulnerable groups of families such as allowance for single parents, special allowance for children with disabilities and large family allowance, for families most often defined as families with at least three children. Child benefit is one of the most important measures of family policy, it is a fee in the form of cash transfers, to families with children. They were introduced with the purpose of helping parents to compensate for the additional economic cost of the child. Child benefit systems vary between European Union countries by many parameters. The amounts of basic child benefit may vary according to the income of the family, the number and age of the children. According to their needs and capabilities, countries organize payment systems, with or without restrictions. Half of the countries have a universal child benefit system, where benefits are paid equally to all children, regardless of household income. In countries where the child benefit system is means-tested, benefits receive only children whose family income is within certain limits. When it comes to variations in child benefit with the number of children, the payment mainly starts with the first child and increases with an increase in the number of children in the family, also available supplements for large families in some countries. In countries where child benefit depends on the age of the child, the amounts mostly increase with the age of the child, with the assumed higher costs of older children. When child benefit is

placed in the context of state and family budgets in a particular country, for the purpose of checking the generousness of these aid, the Member States of the European Union show different results, which, in the later comparison with the fertility rate, do not lead to a single conclusion on the impact of child benefit on fertility rates.

Keywords: child benefit, family allowances, family policy, Member States of the European Union, fertility

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(vlastoručni potpis studenta)

(mjesto i datum)

STATEMENT ON THE ACADEMIC INTEGRITY

I hereby declare and confirm by my signature that the final thesis is the sole result of my own work based on my research and relies on the published literature, as shown in the listed notes and bibliography.

I declare that no part of the thesis has been written in an unauthorized manner, i.e., it is not transcribed from the non-cited work, and that no part of the thesis infringes any of the copyrights.

I also declare that no part of the thesis has been used for any other work in any other higher education, scientific or educational institution.

(personal signature of the student)

(place and date)

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Metode istraživanja i izvori podataka	1
1.3. Sadržaj i struktura rada.....	2
2. DEMOGRAFSKE I EKONOMSKE PROMJENE U ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE	3
2.1. Demografski trendovi u Europskoj uniji	3
2.2. Zapošljavanje žena	7
2.3. Siromaštvo kod djece.....	7
3. DJEČJI DOPLATAK.....	11
3.1. Dječji doplatk kao mjera obiteljske politike	11
3.2. Povijest dječjeg doplatka.....	17
3.3. Pojmovno određivanje dječjeg doplatka i njegovih vrsta.....	20
3.4. Funkcije dječjeg doplatka	23
3.5. Europski sustavi dječjeg doplatka	25
4. KOMPARATIVNA ANALIZA DJEČJEG DOPLATKA U ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE I NJEGOVI UČINCI	28
4.1. Tipologija dječjeg doplatka u zemljama Europske unije	28
4.2. Dječji doplatk kao dio javnih rashoda	39
4.3. Dječji doplatk u usporedbi s neto plaćom	42
4.4. Utjecaj dječjeg doplatka na stope fertiliteta	46
5. ZAKLJUČAK.....	52
POPIS LITERATURE:	54
POPIS TABLICA	60
POPIS SLIKA.....	60
POPIS GRAFIKONA.....	60
ZAHVALA.....	61
ŽIVOTOPIS	62
PRILOZI.....	63

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Dječji doplatok predstavlja obiteljsku naknadu kojom država pomaže obiteljima s djecom, te utječe na društvene i obiteljske odnose. Sustavi dječjeg doplatka mogu biti različito organizirani.

Glavni cilj ovog rada je analizirati dječje doplatke u zemljama Europske unije, utvrditi pojedinačne karakteristike sustava dječjih doplatka po zemljama, te provesti komparativnu analizu i grupiranje, kroz utvrđivanje sličnosti i razlika u financiranju ovog dijela obiteljskih potpora.

Rad se također bavi efektivnošću raznih sustava dječjih doplatka i učincima koji iz njih proizlaze, odnosno na koji način i u kojoj mjeri sustav dječjeg doplatka utječe na stopu fertiliteta.

1.2. Metode istraživanja i izvori podataka

Podaci za izradu rada prikupljeni su iz raznih izvora poput domaćih i stranih znanstvenih i stručnih članaka iz područja teme rada. Izvori također uključuju razne publikacije Europske unije. Za podatke o pravu na ostvarivanje, iznosima i drugim pokazateljima dječjeg doplatka u zemljama Europske unije korištene su međunarodne baze podataka poput MISSOC-a, Eurostata, kao i simulacijskog modela koji je oformljen od strane OECD-a. Dio podataka o doplatcima u nekim državama prikupljen je iz zakonskih propisa i ostalih dostupnih dokumenta sa službenih stranica nadležnih institucija za socijalne potpore u toj državi.

Metode istraživanja koje su korištene u radu su metoda analize, indukcije i klasifikacije, te komparativna i deskriptivna metoda. Teorijski pregled dječjeg doplatka prikazan je deskriptivnom metodom, kao i izneseni zaključci o učincima na stope fertiliteta. Središnji dio rada služi se komparativnom metodom i metodom klasifikacije u analizi i usporedbi različitih sustava dječjeg doplatka po zemljama Europske unije, dodatno prikazanim putem tablica i grafikona.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad se sastoji od pet poglavlja. U sklopu uvodnih napomena, obrazložen je predmet i cilj rada, metode i izvori podataka kojima se autor služio, te je dan kratki prikaz strukture rada. Drugo poglavlje predstavlja demografske, društvene i ekonomske promjene u Europskoj uniji kao pretpostavke djelovanja obiteljske politike čije su mjere, zajedno sa dječjim doplatkom objašnjene u trećem poglavlju. Dodatno, u trećem je poglavlju dan teoretski prikaz dječjeg doplatka, kroz opisivanje povijesti dječjeg doplatka, vrsta i funkcija dječjeg doplatka. Četvrto poglavlju se odnosi na analizu dječjih doplataka u svim zemljama Europske unije, te njihovu međusobnu usporedbu prema osnovama po kojima se doplatci za djecu isplaćuju u pojedinoj državi, ali i drugim karakteristikama. Daljnja usporedba i rangiranje sustava dječjih doplataka među zemljama Europske unije provodi se utvrđivanjem izdašnosti sustava, tako što se dječji doplatok stavlja u omjer sa BDP-om i neto plaćama određene zemlje. Naposljetku se daje analiza o učinkovitosti dječjih doplataka u vidu utjecaja na stope fertiliteta među zemljama. U posljednjem poglavlju autor iznosi vlastite zaključke na temelju provedene analize.

2. DEMOGRAFSKE I EKONOMSKE PROMJENE U ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE

Promjene u društvu i obitelji uzrokovale su nastanak i razvoj potpora za djecu. Opadanje fertiliteta, zapošljavanje žena, razvoj novih obiteljskih oblika neke su od pojava koje se događaju u Europi posljednjih godina i na koje se nastoji djelovati obiteljskom politikom (Puljiz, 1999.). Mjerama obiteljske politike nastoje se ostvariti različiti ciljevi, a prije svega potaknuti nužnu demografska revitalizacija (World Bank, 2019.).

2.1. Demografski trendovi u Europskoj uniji

Demografski pokazatelji, kao važan dio obiteljske politike, u zadnjim desetljećima doživljavaju znatne promjene u kretanju i strukturi stanovništva (Zrinščak i Puljiz, 2002.).

Još prije nekoliko desetljeća u Europi je počeo trend starenja stanovništva, koji se očituje u promjenama dobne strukture stanovništva. Starenje stanovništva uzrokuje sve veći udio starijih osoba, i sve manji udio radno sposobnih osoba u ukupnom stanovništvu. Razina fertiliteta na konstantno niskoj razini doprinijela je procesu starenja stanovništva, jer sve manje rođenih dovodi do smanjenja udjela mladih u ukupnoj populaciji (Eurostat, 2020.).

Stanovnici Europske unije imaju sve manji broj djece, što dijelom objašnjava i usporeni rast broja stanovnika. Kao pokazatelj fertiliteta najčešće se koristi ukupna stopa fertiliteta.

Totalna stopa fertiliteta po godinama i zemlji najbolja je dostupna mjera za usporedbu trendova plodnosti među zemljama (Luci i Thévenon, 2013).

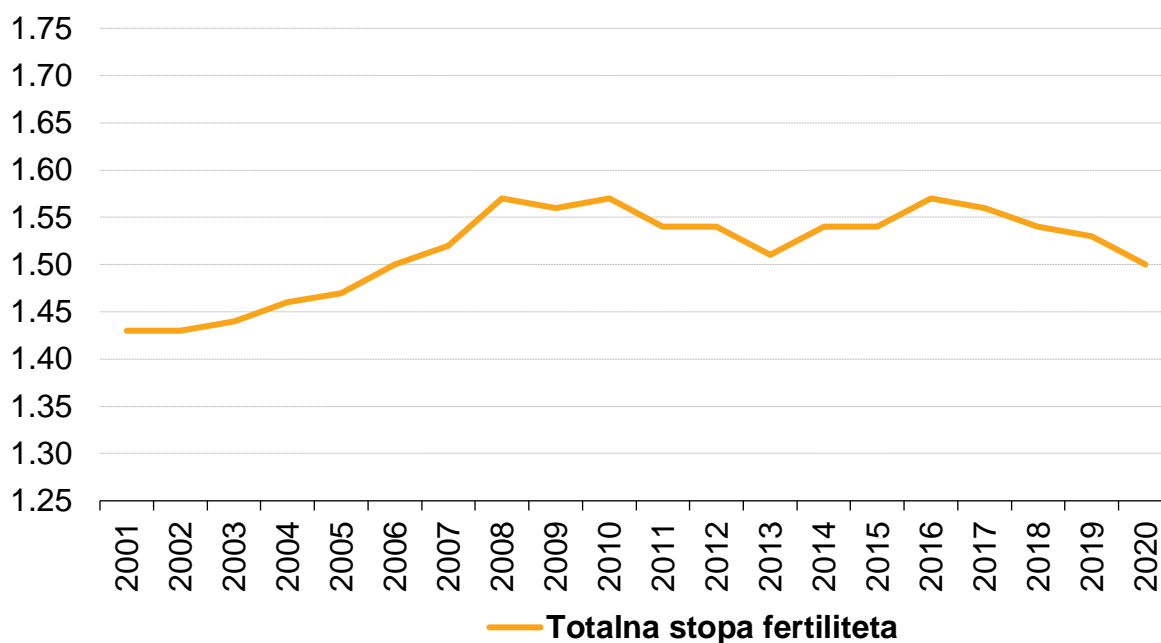
„Totalna stopa fertiliteta (engl. total fertility rate – TFR), pojednostavljeno rečeno, prosječni je broj djece koju će žena roditi ako preživi svoje reproduktivne godine (za izračune u statističke svrhe reproduktivna dob najčešće počinje s 15, a završava s 49 godina) i ako se razina rađanja po dobi ne mijenja tijekom vremena. Ona nas dakle informira o broju živorođene djece koju će žena imati tijekom svojega reproduktivnog razdoblja ako bude „rađala“ isto kao i prosjek svih žena u godini za koju se TFR računa.“ (Čipin, 2018.)

Kada se totalna stopa fertiliteta nalazi na razini od 2,1 živorođene djece po ženi, onda se to smatra zamjenskom razinom, u razvijenim zemljama, to jest, zamjenska razina od oko 2,1 prosječan je broj živorođene djece po ženi nužan za osiguravanje konstantne veličine stanovništva, isključujući migracije. S druge strane, kada je totalna stopa fertiliteta ispod 1,3

živorođene djece po ženi, ta vrijednost predstavlja „najniži niski fertilitet“. Totalna stopa fertiliteta pokazatelj je koji bilježi promjene u veličini i strukturi populacije, te je to čini usporedivom u svim zemljama i pogodnom za primjenu.

Na grafikonu 1 prikazano je kretanje totalne stope fertiliteta u Europskoj uniji, u razdoblju od 2001. do 2020. godine. Sa vrijednosti 1,43 iz 2001. i 2002. godine totalna stopa fertiliteta povećala se na relativno visoku stopu od 1,57 u 2010. godini, zatim je došlo do blagog snižavanja na 1,51 u 2013. godini te kasnijeg uzleta u 2017. godini, nakon čega se pokazatelj opet počeo smanjivati. Totalna stopa fertiliteta u Europskoj uniji u 2020. iznosila je 1,50 živorođene djece po ženi, što predstavlja blagi pad u odnosu na 2019. godinu kada je totalna stopa fertiliteta iznosila 1,53. Ovaj pad može se okarakterizirati kao posljedica pandemije bolesti COVID-19 na stanovništvo Europske unije (Eurostat, 2021.).

Grafikon 1 Totalna stopa fertiliteta u Europskoj uniji, u razdoblju od 2001. do 2020. godine

Izvor: (Eurostat, 2022.a)

Podaci iz tablice 1 pokazuju kako iznos totalne stope fertiliteta, odnosno broja živorođene djece po ženi u njenoj fertilnoj dobi, varira među zemljama članicama Europske unije, kroz posljednjih nekoliko desetljeća.

Totalna stopa fertiliteta značajno je opala između 1980. i 2000. do 2003. godine, u nekolicini država članica Europske unije; do 2000. godine ovaj pokazatelj se smanjio ispod 1,30, i to u

Bugarskoj, Češkoj, Grčkoj, Španjolskoj, Italiji, Latviji, Sloveniji i Slovačkoj. U kasnijem razdoblju, totalna stopa fertiliteta je doživjela svoj rast, te sve države, osim Malte, Španjolske i Italije, u 2020. godini bilježe vrijednost iznad 1,30. U razdoblju od 2019. do 2020. godine, totalna stopa fertiliteta porasla je u osam država članica, s najvećim porastom u Grčkoj (sa 1,34 u 2019., na 1,39 u 2020. godini). U čak osamnaest država u istom razdoblju zabilježeno je opadanje totalne stope fertiliteta, s najvećim opadanjem u Litvi (sa 1,61 u 2019. na 1,48 u 2020. godini). Francuska bilježi najvišu totalnu stopu fertiliteta u 2020. godini, među svim državama članicama Europske unije, i to sa 1,83 živorođene djece po ženi, a prate je Rumunjska i Češka sa 1,80 i 1,71 živorođene djece po ženi. Najnižu totalnu stopu fertiliteta ima Malta sa 1,13 živorođene djece po ženi te potom Španjolska i Italija, sa 1,19, odnosno 1,24. (Eurostat, 2021.).

Tablica 1 Totalna stopa fertiliteta u zemljama Europske unije, u razdoblju od 1960. do 2020.

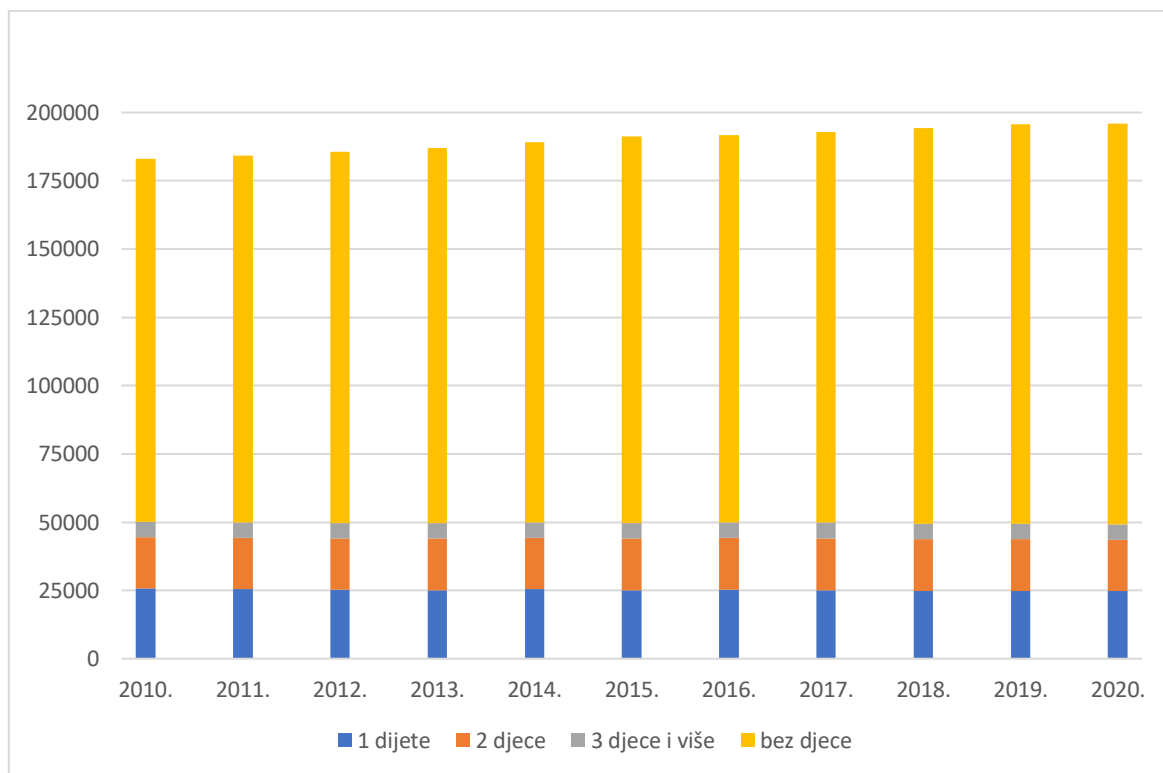
	1960	1970	1980	1990	2000	2001	2010	2018	2019	2020
EU 27						1,43	1,57	1,54	1,53	1,50
Belgija	2,54	2,25	1,68	1,62	1,67	1,67	1,86	1,62	1,58	1,55
Bugarska	2,31	2,17	2,05	1,82	1,26	1,21	1,57	1,56	1,58	1,56
Češka	2,09	1,92	2,08	1,90	1,15	1,15	1,51	1,71	1,71	1,71
Danska	2,57	1,95	1,55	1,67	1,77	1,74	1,87	1,73	1,70	1,68
Njemačka					1,38	1,35	1,39	1,57	1,54	1,53
Estonija	1,98	2,17	2,02	2,05	1,36	1,32	1,72	1,67	1,66	1,58
Irska	3,78	3,85	3,21	2,11	1,89	1,94	2,05	1,75	1,71	1,63
Grčka	2,23	2,40	2,23	1,39	1,25	1,25	1,48	1,35	1,34	1,39
Španjolska			2,22	1,36	1,22	1,23	1,37	1,26	1,23	1,19
Francuska					1,89	1,90	2,03	1,87	1,86	1,83
Hrvatska						1,46	1,55	1,47	1,47	1,48
Italija	2,40	2,38	1,64	1,33	1,26	1,25	1,46	1,29	1,27	1,24
Cipar				2,41	1,64	1,57	1,44	1,32	1,33	1,36
Latvija					1,25	1,22	1,36	1,60	1,61	1,55
Litva		2,40	1,99	2,03	1,39	1,29	1,50	1,63	1,61	1,48
Luksemburg	2,29	1,97	1,50	1,60	1,76	1,66	1,63	1,38	1,34	1,36
Mađarska	2,02	1,98	1,91	1,87	1,32	1,31	1,25	1,55	1,55	1,59
Malta			1,99	2,02	1,68	1,48	1,36	1,23	1,14	1,13
Nizozemska	3,12	2,57	1,60	1,62	1,72	1,71	1,79	1,59	1,57	1,54
Austrija	2,69	2,29	1,65	1,46	1,36	1,33	1,44	1,47	1,46	1,44
Poljska				2,06	1,37	1,31	1,41	1,46	1,44	1,39
Portugal	3,16	3,01	2,25	1,56	1,55	1,45	1,39	1,42	1,43	1,40
Rumunjska			2,43	1,83	1,31	1,27	1,59	1,76	1,77	1,80
Slovenija				1,46	1,26	1,21	1,57	1,6	1,61	1,59
Slovačka	3,04	2,41	2,32	2,09	1,30	1,20	1,43	1,54	1,57	1,59
Finska	2,72	1,83	1,63	1,78	1,73	1,73	1,87	1,41	1,35	1,37
Švedska		1,92	1,68	2,13	1,54	1,57	1,98	1,76	1,71	1,67

Izvor: (Eurostat, 2022.a)

Stope fertiliteta je već godinama u svim europskim zemljama ispod zamjenske razine fertiliteta, to jest ispod razine od 2,1 živorođene djece po ženi, te je tako usporen proces demografske revitalizacije u Europskoj uniji.

Uslijed opadanja stope fertiliteta javlja se i pojava malobrojnosti članova u obiteljima (Letablier, Luci, i Thevenon, 2009.). Obitelji sa dvoje djece postepeno su zamijenile koncept "velike obitelji" sa troje ili više djece, koji je dominirao od sredine 19. do druge polovice 20. stoljeća. To su uzrokovali različiti društveni i ekonomski, politički i kulturni čimbenici (Frejka, 2008.).

Grafikon 2 Kućanstva prema broju djece, EU-27, 2010.-2020. (u tisućama)

Izvor: Izrada autora prema podacima s (Eurostat, 2022.b)

Kućanstva u prosjeku postaju sve manja. Prosječno kućanstvo je u 2010. godini činilo 2,4 osobe, taj se broj smanjivao tijekom posljednjeg desetljeća te je u 2019. godini iznosio 2,3. Na grafikonu 2 je prikazan trend u smanjenju broja članova kućanstava, koji je uglavnom usmjeren prema kućanstvima koja se sastoje od parova bez djece. Trećinu svih kućanstava čine samci, što predstavlja povećanje od 19% s obzirom na 2010.godinu. U većini kućanstava nema djece (Europska komisija, 2020.).

Također dolazi do porasta broja žena bez djece, osobito kod visokoobrazovanih žena, te se na tu pojavu nadovezuje problem odabira između rada i majčinstva, te posljedično utjecaj na

fertilitet za neke kategorije žena (Letablier, Luci i Thevenon, 2009.). Današnje obitelji se bave rješavanjem problema usklađivanja poslovnih i obiteljskih obaveza kod žene, što se očituje u načinu života i broju djece (Puljiz, 1999.).

2.2. Zapošljavanje žena

Jedan od čimbenika koji je dodatno utjecao na opadanje stope fertiliteta je zapošljavanje žena. Porast udjela žena među zaposlenima odvija se duplo brže u odnosu na porast udjela muškaraca, tijekom posljednjih desetljeća (Puljiz, 1999.). U Europskoj uniji je stopa zaposlenosti kod žena u dobi od 20 do 64 godine iznosila 67% za 2018. godinu. U usporedbi sa prethodnom, 2017. godinom, to predstavlja porast od 1%, odnosno porast od 5% u odnosu na 2008. godinu (Eurostat, 2020.a).

Velik broj žena ima poteškoće prilikom usklađivanja poslovnog i obiteljskog života, kako navodi Leuter (2004.) „Žena, iako je ušla u svijet rada, najčešće se brine o kućanstvu i odgoju djece te provodi više vremena u obitelji od muža, što upućuje na njezinu današnju dvostruku ulogu: žene integrirane u svijet rada i dobre skrbnice o obitelji“.

U novim okolnostima zapošljavanja, gdje žene zajedno sa muževima materijalno uzdržavaju obitelji, briga o djeci i kućanstvu još uvijek pripada samo ženama (Topolčić, 2002.). Zaposlena žena sudjeluje u većoj mjeri u društvenom životu, i donosi dodatan dohodak za obitelj, koji obitelj dovodi u povoljniji ekonomski položaj, s obzirom da se obitelji koje raspolažu sa jednim dohotkom nerijetko suočavaju sa stanjem koje je ispod granice siromaštva. Zbog toga se današnje obitelji bave rješavanjem problema usklađivanja poslovnih i obiteljskih obaveza kod žene, što se očituje u načinu života i broju djece (Puljiz, 1999.).

Pitanje sudjelovanja žena na tržištu rada također se veže uz ravnopravnost među spolovima te siromaštvo i dobrobit djece (Jaumotte, 2004.).

2.3. Siromaštvo kod djece

Javne politike pridaju sve veću pozornost dobrobiti djece, kako na nacionalnoj tako i na međunarodnoj razini. (EU, OECD, UNICEF). Posljedice i rizici za djecu koja rastu u uvjetima siromaštva glavni su razlozi zabrinutosti (Letablier, Luci, i Thevenon, 2009.). Upravo na tragu toga, Europska unija provodi inicijativu pod nazivom Europski stup socijalnih prava (EPSR-European Pillar of Social Rights).

U Akcijskom planu za provedbu europskog stupa socijalnih prava (Europska komisija, 2021.) među tri glavna cilja naveden je i cilj „Broj osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti trebalo bi smanjiti za najmanje 15 milijuna do 2030.“ Ukupan broj osoba koje su u 2019. godini u Europskoj uniji bile izložene riziku siromaštva je 91 milijun, a čak 17,2 milijuna činila su djeca u dobi od 0 do 17 godina. Poseban naglasak je na siromaštvu djece i njegovom smanjenju za najmanje 5 milijuna djece. Ovom inicijativom žele se stvoriti bolje prilike za djecu i zaustaviti proces međugeneracijskog ciklusa siromaštva, gdje takvo odrastanje stvara dugoročne sistemske učinke.

Europski stup socijalnih prava također predstavlja načela kojima se ova inicijativa vodi, a u dijelu socijalne zaštite i uključenosti je načelo „Skrb o djeci i potpora za djecu“ čije objašnjenje glasi: „Djeca imaju pravo na pristupačan i kvalitetan rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Djeca imaju pravo na zaštitu od siromaštva. Djeca iz ugroženih sredina imaju pravo na posebne poticajne mjere za ostvarivanje jednakih mogućnosti.“ (Europska komisija, 2017.)

Povezana mjera komisije je Europsko jamstvo za djecu. Ovom mjerom nadograđuje se drugo tematsko područje strategije o pravima djeteta, to jest realizira se 11. načelo europskog stupa socijalnih prava „Skrb o djeci i potpora djeci“. Europsko jamstvo za djecu ključan je ishod provedbe Akcijskog plana europskog stupa socijalnih prava kojim su definirane konkretne inicijative za implementaciju europskog stupa socijalnih prava. Siromaštvo djece može kao posljedicu imati nepostizanje uspjeha u kasnijoj dobi. Nepovoljniji ekonomski položaj može tu djecu dovesti do napuštanja škole i teže pronalaska radnog mjesta, čime se stvara krug prikraćenosti kroz generacije. Europskim jamstvom za djecu nastoji se prekinuti taj krug. Državama članicama pružaju se smjernice i sredstva namijenjena potporama djeci kojoj je potrebna pomoć, to jest osobama mlađima od 18 godina koje su izložene riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (Europska komisija, b.d.).

Siromaštvo djece mjeri se na način da se promatra kućanstvo u kojem dijete živi. Životni standard djeteta određen je prema životnom standardu kućanstva iz kojeg dijete dolazi, s tim da djeca spadaju u jedinice koje konzumiraju i koriste prihod kućanstva. Djeca ne pridonose sredstvima za ukupan dohodak kućanstva, osim sredstava dječjeg doplatka te drugih naknada koja se odnose na djecu (Letablier, Luci i Thevenon, 2009.). Relativna granica siromaštva određuje siromaštvo u odnosu prema nacionalnom životnom standardu, te se mjeri kao određeni postotak medijalnog ili prosječnog dohotka kućanstva (Bejaković, 2004.). Europska unija mjeri siromaštvo djece kao udio djece koja žive u kućanstvima s prihodima manjim od 60% nacionalnog, medijalnog dohotka kućanstva (Chzhen, 2017.).

Prema podacima (Europska komisija, b.d.) 22,2% djece Europske unije izloženo je riziku siromaštva i socijalne isključenosti.

Stručnu i znanstvenu javnost sve češće okupira problematika siromaštva djece, te je neizostavna tema koja se pojavljuje i kao globalni i kao lokalni problem (Kletečki Radović, 2017.).

Što dulje razdoblje djeca provedu u siromaštvu to će negativnije biti posljedice za njihov budući razvoj, kao i za razvoj u kasnijem razdoblju života. Postoji nekolicina razloga koji su argument za ulaganje u blagostanje djece. Sadašnja dobrobit i blagostanje djece imaju utjecaj na ekonomski razvoj i živote odraslih u budućnosti (Ledić, 2018.).

Ulaganjem u djecu mogu se očekivati koristi za cjelokupno društvo, te se može dovesti do toga da se djeca promatraju kao javno dobro (Letablier, Luci, i Thevenon, 2009.), jer roditelji rađanjem i odgajanjem djece stvaraju pozitivne eksternalije za društvo, djeca predstavljaju ekonomsku vrijednost društva, budući da će ona postati kasnije radna snaga i održavat će postojeće mirovinske sustave (Olsaretti, 2013.).

Blagostanje djece ovisno je o blagostanju obitelji u kojoj djeca odrastaju i razini blagostanja društva u kojem djeca žive. Tako djeca ne mogu utjecati na razinu njihova blagostanja, pa je stoga potrebna državna intervencija u njihovoj zaštiti (Ledić, 2018.).

Tablica 2 Pregled socio-demografskih pokazatelja za zemlje Europske unije (EU), 2020.

	Ukupna stopa fertiliteta	Zaposlenost žena (%)	Stopa siromaštva djece (%)
EU 27	1,50	66,1	18,9
Belgija	1,55	65,6	15,6
Bugarska	1,56	68,5	28,3
Češka	1,71	71,9	11,1
Danska	1,68	74,3	10,0
Njemačka	1,53	74,3	15,4
Estonija	1,58	76,9	15,2
Irska	1,63	65,8	15,5
Grčka	1,39	48,7	20,9
Španjolska	1,19	60,0	27,4
Francuska	1,83	69,3	17,9
Hrvatska	1,48	61,3	16,8
Italija	1,24	52,1	25,1
Cipar	1,36	69,1	16,1
Latvija	1,55	75,1	15,8
Litva	1,48	75,8	20,0
Luksemburg	1,36	68,5	23,1
Mađarska	1,59	71,9	9,5
Malta	1,13	67,8	20,4
Nizozemska	1,54	76,6	14,1
Austrija	1,44	70,6	18,4
Poljska	1,39	65,2	13,5
Portugal	1,41	71,4	19,1
Rumunjska	1,80	55,4	30,1
Slovenija	1,59	71,7	10,5
Slovačka	1,59	70,9	17,0
Finska	1,37	73,8	11,6
Švedska	1,67	77,4	18,7

Izvor: Izrada autora prema podacima sa (Eurostat, 2022.a), (Eurostat, 2022.c), (Eurostat, 2022.d) Napomena: *Djeca su starosti 0-18 godina, a zaposlenost žena se odnosi na dobnu skupinu 20-64 godine.

Posebna povijesna obilježja i institucionalno okruženje utječu na kakav će način biti kreirana obiteljska politika pojedine zemlje. Kontekstualne specifičnosti formiraju obrasce obiteljske politike. Tri kontekstualne dimenzije: siromaštvo, fertilitet i položaj žena na tržištu rada, usko se odnose na ciljeve obiteljske politike (Thevenon, 2011.).

3. DJEČJI DOPLATAK

3.1. Dječji doplati kao mjera obiteljske politike

Razvoj mjera obiteljske politike uglavnom je uzrokovan nekim velikim društvenim promjenama, kao što su zapošljavanje žena i opadanje fertiliteta. Učestalost tih promjena probudila je svijest javnosti o značaju djece za društvo i nužnosti brige oko troškova njihova uzdržavanja. Obiteljska politika dijeli brojne sličnosti sa drugim politikama, a njena specifičnost je što prilikom razmatranja šire problematike, zagovara interese obitelji sa svim njenim potrebama (Stropnik, 1996.).

„Obiteljska je politika javna politika kojom država, a u širem smislu društvo, djeluju na obiteljske resurse s ciljem poboljšanja položaja prije svega ugroženih obitelji s djecom. Obiteljska politika utječe na društveni položaj i strukturu obitelji.“ (Zrinščak i Puljiz, 2002.)

Mjerama obiteljske politike države subvencioniraju izravne i neizravne troškove koji nastaju brige za djecu, i nastoje smanjiti jaz između stvarnog i željenog broja djece. Obiteljske politike postaju važna istraživačka tema, zbog njihove bitne zadaće u kreiranju poticajnih uvjeta za djecu (Pezer, 2020.).

Kao najčešće korištena definicija obiteljske politike, zbog njene sveobuhvatnosti (Pavliček Budimir, 2018.), je ona koju navodi Stropnik (1996.): „Obiteljska politika je cjelovit i sustavan skup mjera koje djeluju u korist obitelji, prije svega obitelji s djecom. Te im mjere pomažu u problematičnim situacijama ekonomskog, socijalnog, zdravstvenog, stambenog i sličnog karaktera: ublažavaju financijski teret što ga za obitelj predstavljaju djeca, omogućuju usklađivanje obiteljskih i radnih obveza, štite trudnice i djecu itd“

Stropnik (1996.) također navodi najčešće mjere obiteljske politike:

- plaćeni porodiljni dopust
- doplatci za djecu
- porezne olakšice
- usluge ranog predškolskog odgoja i obrazovanja
- zdravstvena skrb za majke i djecu
- socijalne naknade u užem smislu (novčane naknade i naknade u naravi)
- novčane naknade za obrazovanje djece
- prilagođeni uvjeti rada za majke s djecom predškolske dobi
- posebne naknade za obitelji sa samohranim roditeljem

- posebne naknade za obitelji s djecom s posebnim potrebama
- naknade za rješavanje stambenog pitanja

Politike dopusta

Politike dopusta koje uključuju roditeljske, očinske i roditeljske dopuste jedne su od glavnih mjera obiteljske politike unutar EU. Svrha ovih mjera je osigurati naknadu plaće u razdoblju prije i poslije rađanja djece, odnosno između djetetove nulte i treće godine (World Bank, 2019.).

Isplata roditeljskih i roditeljskih potpora veže se uglavnom uz zaposlene roditelje, te se njihov iznos u većini zemalja izračunava s obzirom na plaću koju je korisnik prethodno imao (Pavliček Budimir, 2018.).

„Rodiljni dopust: dopust za rođenje djeteta s mirovanjem radnog odnosa namijenjen majkama, u načelu plaćen po visokoj stopi osnovice prethodne plaće. Najčešće obuhvaća određen broj obveznih dana prije poroda i nakon rođenja djeteta.“ (World Bank, 2019.)

Pravo na ostvarivanje plaćenog porodiljnog dopusta se uglavnom temelji na obveznom zdravstvenom osiguranju majke. Prema preporuci Ministarskog vijeća Europske unije, porodiljni dopust bi trebao trajati najmanje 14 tjedana, a iznos bi trebao biti jednak iznosu koji se plaća tijekom korištenja bolovanja (Stropnik, 1996.).

„Očinski dopust: dopust za rođenje djeteta s mirovanjem radnog odnosa namijenjen očevima koji može biti plaćen ili neplaćen. Najčešće je kratak, a cilj mu je omogućiti očevima da pomognu majci neposredno poslije rođenja djeteta i olakšati povezivanje između oca i novorođenog djeteta.

Roditeljski dopust: dopust s mirovanjem radnog odnosa koji dijele majka i otac, najčešće po isteku očinskog i roditeljnog dopusta. Obično je plaćen, ali po nižoj stopi od roditeljnog/očinskog dopusta. U nekim je zemljama potpora razmjerna prethodnoj plaći, a u drugima je fiksna.“ (World Bank, 2019.)

Trajanje dopusta i izdašnost potpora su najbitnije značajke ovih obiteljskih mjera. Trajanje roditeljnog dopusta od 21,8 tjedana je prosjek u Europskoj uniji (visoko iznad preporuke od minimalno 14 tjedana), dok je prosječno trajanje očinskog dopusta 1,4 tjedna, u većini zemalja očevima je dostupno korištenje dopusta od 10 do 20 radnih dana. Preporuke europskih ustanova za trajanje roditeljskog dopusta su najmanje četiri mjeseca za majke i jedan (neprenosivi) mjesec za očeve. Europski prosjek i u ovim brojkama nadilazi preporučeno trajanje, odnosno prosječno trajanje roditeljskog dopusta za majke je 43,8 tjedana, a za očeve 4,9 tjedana. U svim

zemljama Europske unije prisutne su politike dopuste, a njihove se karakteristike međusobno razlikuju. Izdašnije potpore i dulje trajanje dopusta karakteristika su zemalja koje izdvajaju više sredstava u područje javnih, socijalnih ulaganja, kao što su na primjer sjevernoeuropske zemlje. Izrazito dugo trajanje dopusta može se pronaći u zemljama Zapadnog Balkana. Zemlje južnoeuropskog područja imaju najkraće i najmanje izdašne sustave, dok su najdulji dopusti, sa ne baš izdašnim potporama karakteristika zemalja Istočne Europe (World Bank, 2019.).

Dobrotić (2015.) pregledom dosadašnjih istraživanja na temu učinkovitosti politike dopusta iznosi zaključak o njihovom stvarnom učinku. Dopusti imaju mnogobrojne ciljeve, koji su isprepliću sa ekonomskim prilikama i idealima roditeljstva, što utječe na kompleksnost njihovog oblikovanja u europskim zemljama. Politike dopusta mogu imati različit utjecaj na položaj roditelja na tržištu rada. Ukoliko je dopust izdašan i umjerenog trajanja, njime se pozitivno utječe na položaj majki na tržištu rada. Dopusti koji imaju duže trajanje mogu prouzrokovati negativne učinke, kao što su niske plaće, profesionalna segregacija te sporiji karijerni napredak, posebno kod visokoobrazovanih žena. Dobrotić (2015.) također navodi kako je prema nekim istraživanjima optimalno trajanje dopusta, s kojim se i maksimizira zaposlenost žena, 28 tjedana. Uključivanjem očeva u korištenje mjere dopusta postiže se njihova veća angažiranost oko brige za djecu te se na taj način doprinosi smanjenju rodnog jaza.

Dječji doplatak

Dječji doplatak se smatra najznačajnijim oblikom zaštite djece, jer se njime ostvaruje minimalna razina osnovnih uvjeta za razvoj djece. Kada je iznos doplatka za djecu jednak za sve tada se doplatak promatra kao mjera obiteljske politike, a kada se iznos razlikuje s obzirom na roditeljski dohodak, u tom slučaju doplatak je više instrument obiteljske politike (Pavliček Budimir, 2018.).

„Dječji doplatci: naknade roditeljima u obliku novčanih transfera kao pomoć u pokrivanju troškova uzdržavanja i odgoja djece. Najčešće su to mjesečne potpore po fiksnoj stopi od trenutka rođenja djeteta dok ono ne navrší 16 – 18 ili 23 – 25 godina ako se još uvijek školuje. Doplatci mogu biti univerzalni ili ciljani i obično su neoporezivi.“ (World Bank, 2019.)

Opširnije o pojmovnom određenju dječjeg doplatka, i njegovim vrstama, povijesti dječjeg doplatka te njegovim funkcijama u nastavku rada.

Porezne olakšice/odbici

„Porezna olakšica/odbitak za djecu: iznos koji se odbija ili od osnovice za plaću na temelju koje se izračunava porez na dohodak ili od iznosa poreza koji se treba platiti, ovisno o broju djece u obitelji. U nekim se slučajevima daje porezna olakšica/odbitak za određenu vrstu troškova, kao što su troškovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ili školovanja.“ (World Bank, 2019.)

Dakle, mjere koje se pružaju kroz porezni sustav mogu se ostvariti na dva načina, odbitkom poreza (engl. tax allowance) kojim se umanjuje porezna osnovica, i/ili umanjenjem poreza (engl. tax credit) putem kojeg se umanjuje iznos poreza. Odbitkom za djecu stvara se ušteda, to jest porezni obveznici plaćaju manji iznos poreza, koji je ovisan o njihovom dohotku i poreznoj stopi, dok umanjenje poreza stvara jednaku uštedu za sve porezne obveznike. Kod umanjenja poreza razlikujemo neutrošivo i utrošivo umanjenje. Niži iznos porezne obveze u usporedbi sa umanjenim porezom rezultira neutrošivim umanjenjem, situacijom u kojoj se isplaćuje nastala razlika poreznom obvezniku. Kod utrošivog umanjenja razlika se ne isplaćuje, te se radi o umanjenju poreza bez povrata (Pezer, 2020.).

Niži iznos porezne obveze u usporedbi sa umanjenim porezom rezultira neutrošivim umanjenjem, situacijom u kojoj se isplaćuje nastala razlika poreznom obvezniku. Kod utrošivog umanjenja razlika se ne isplaćuje, te se radi o umanjenju poreza bez povrata.

Porezna politika temelji se na načelima vertikalne i horizontalne jednakosti. Načelo vertikalne jednakosti postiže se progresivnim poreznim stopama. Oporezivanjem dohotka progresivnim poreznim stopama više se oporezuju pojedinci s višim dohotkom, odnosno u slučaju obitelji gdje se smatra da roditelji svoje dohotke dijele s djecom, ekonomska snaga obitelji se smanjuje s većim brojem članova u obitelji i povećava s višim dohotkom. Ovakvim se sustavom ide u korist kućanstvima s djecom zbog povećanih troškova koje oni imaju. Razina pogodnosti koju će ostvariti kućanstva ovisna je o visini dohotka, broju djece i o poreznim stopama (Pavliček Budimir, 2018., Stropnik, 1996.).

Prema načelu horizontalne jednakosti kod oporezivanja dohotka cilj je ostvariti jednaku distribuciju dohotka kod pojedinca, to jest njegove obitelji, u pogledu razine blagostanja prije i nakon oporezivanja. Sukladno tome porezne olakšice se odobravaju za uzdržavane članove obitelji. U pogledu vertikalne jednakosti, učinak poreznih olakšica je regresivan, baš radi primjene poreznih stopa koje su progresivne, pa se tako veća korist, u apsolutnom iznosu, ostvaruje kod pojedinca, odnosno njegove obitelji s višim dohotkom. Obitelji s nižim dohotkom u ovom sustavu ne mogu u cijelosti iskoristiti poreznu olakšicu, a i ako ju iskoriste, to

predstavlja malu uštedu, iako je postotak razmjeran njihovim raspoloživim dohodcima, veća porezna ušteda je kod viših dohodaka. Navedeno je argument za zamjenu postojećih sustava poreznih olakšica sa sustavima dječjih doplataka, to jest direktnih novčanih transfera (Stropnik, 1996.). Porezni odbici za djecu pokazali su se vertikalno nepravednima za apsolutne i relativne analize nejednakosti (Urban I., 2017.), te je su sami po sebi netransparentni i u pravilu regresivni (Avram, 2018.).

Distribucija dohotka prema kućanstvima s djecom, kroz porezni sustav, često je mjera koja je ograničena na manje iznose. Porezne olakšice priznaju se kao paušalne za uzdržavane članove obitelji, a mogu biti i namjenske povezane sa obrazovanjem, predškolskim odgojem, rješavanjem stambenog pitanja, te se također mogu odobriti dodatne porezne olakšice za obitelji sa samohranim roditeljem, te za obitelji s djecom s posebnim potrebama. Dohoci poput dječjeg doplatka, stipendija u pravilu nisu predmet oporezivanja. Mjere koje se nude unutar poreznih sustava se razlikuju u europskim državama, te ni u Europski uniji nije moguće pronaći dvije države sa istim sustavom poreznih olakšica na račun troškova djece (Stropnik, 1996.).

Usluge ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Usluge ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (World Bank, 2019.) uključuju usluge obrazovanja i skrbi za djecu u razdoblju od njihova rođenja do početka obveznog školovanja (Europska komisija, b.d.a).

Usluge ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja pružaju dječji vrtići i druge pravne osobe sa odgojno-obrazovnim programima za djecu u dobi od 6 mjeseci do 7 godina (prije početka osnovne škole). Dječji vrtić je institucija koja pruža organizirane oblike odgoja i skrbi o djeci predškolske dobi. Djeca također mogu sudjelovati i u drugim zakonom priznatim institucijama, u drugim predškolskim programima kao što su igraonice i knjižnice, te u ostalim organizacijama koje pružaju zdravstveni, društveni, kulturni i sportski sadržaj. Dostupne su razne vrste programa i uglavnom su kratkog trajanja (Europska komisija, b.d.b).

Organiziranjem i subvencioniranjem predškolskog odgoja stvara se korist za društvo u cjelini, primjerice pružene su jednake mogućnosti obrazovanja za svu djecu bez obzira na društvena i ekonomska obilježja okoline iz koje dolaze, stvaraju se preduvjeti za sudjelovanje majki predškolske djece na tržištu rada, poticanje fertiliteta, socijalizacija djece i mnoge druge. U svim koristima prisutna je veća ili manja novčana protuvrijednost kojom se djelomično kompenziraju državne izdaci za tu namjenu. Subvencioniranjem odgoja i skrbi djece predškolske dobi smanjuje se ovisnost obitelji o socijalnim potporama i izdaci za istu, jer bi se

u slučaju plaćanja pune cijene programa smanjio ekonomski motiv zapošljavanja majki, a time i dohodak kućanstva. Obitelji koje nisu ekonomski ugrožene biraju kvalitetnije i skuplje programe za djecu, što kasnije donosi pozitivne učinke i za djecu i za cjelokupno društvo. Kada je ženama dostupan organiziran boravak djece za vrijeme njihovog radnog vremena, žene se lakše odlučuju na zaposlenje i tako koriste ljudski kapital, u koji su prethodno ulagale zajedno sa državom. Tako pridonose napretku društva, plaćaju poreze i same djelomično financiraju subvenciju za predškolski odgoj (Stropnik, 1996.).

Neke od ostalih mjera obiteljske politike prema MISSOC (2022.) su potpore za rođenje i posvojenje, naknada za samohrane roditelje, posebne naknade za djecu s teškoćama u razvoju.

Jednokratne novčane pomoći prilikom rođenja djeteta obično se isplaćuju u fiksnom iznosu, to jest ne ovise prihodima ili statusu zaposlenja roditelja. Namijenjeni su kao subvencija za troškove koji nastaju rođenjem djeteta, kao što su kupnja opreme i raznih potrepština (Pavliček Budimir, 2018.).

Kako se povećava broj obitelji samohranih roditelja, tako i raste briga države za njih. Jednoroditeljske obitelji su uglavnom u nepovoljnijem ekonomskom položaju, pa im država pruža veća prava, kao što su pravo na ostvarenje viših dječjih doplataka i poreznih olakšica, duži ili više plaćeni porodni dopust. Države također posebnu pažnju posvećuju obiteljima koje imaju djecu sa posebnim potrebama (Stropnik, 1996.).

Dodatnu podjelu obiteljskih naknada, pogodnu za statističke analize, nudi ESSPROS¹, koji socijalne potpore u funkciji zaštite obitelji i djece dijeli na novčane naknade i naknade u naravi.

Novčane naknade čine sljedeće kategorije:

- *Naknada za održavanje prihoda u slučaju porođaja*: naknade koje su namijenjene kao kompenzacija za zaradu koja je izostala zbog odsutnosti s posla. Mogu se isplaćivati kao poseban program socijalne zaštite ili u obliku kontinuirane isplate plaće od strane poslodavca.
- *Potpore za rođenje*: davanja koja se obično isplaćuju kao paušalni iznos ili obrocima u slučaju porođaja ili posvojenje.

---

¹Europski sustav integrirane statistike socijalne zaštite (ESSPROS) razvijen je krajem 70-ih godina od strane Eurostata i ostalih statističkih organizacija država članica, zbog potrebe za posebnim instrumentom statističkih promatranja sustava socijalnih zaštita u EU. ESSPROS pruža podatke za usporedbu europskih zemalja u pogledu socijalnih naknada kućanstvima i njihova financiranja (Europska komisija, 2019.).

- *Naknada za roditeljski dopust:* naknada koja se isplaćuje majci ili ocu u slučaju prekida rada ili skraćivanje radnog vremena radi skrbi o djetetu.
- *Obiteljski ili dječji doplatak:* periodična plaćanja kućanstvima s djecom kako bi im se pomoglo s troškovima povezanim s odgojem djece.
- *Ostale novčane naknade:* naknade koje se isplaćuju neovisno o dječjim doplatcima. Služe kao potpora podmirenju posebnih troškova, kao što su troškovi koji proizlaze iz posebnih potreba obitelji sa samohranim roditeljem ili obitelji s djecom koja imaju određen stupanj invaliditeta. Te se naknade mogu isplaćivati periodično ili kao paušalni iznos.

U nenovčane, odnosno naknade u naravi spadaju:

- *Dječji vrtići:* ustanove za djecu predškolske dobi. Dobna granica za predškolsku ustanovu definirana je nacionalnim zakonodavstvom.
- *Usluge smještaja:* pružanje stalnog smještaja za obitelji i djecu (primjerice u staračkim domovima i udomiteljskim obiteljima)
- *Pomoć u kući:* roba i usluge koje se pružaju kod kuće djeci i/ili onima koji skrbe o njima.
- *Ostale naknade u naravi:* razna dobra i usluge koje se pružaju obiteljima, mladima ili djeca u obliku prilagođenih i sniženih cijena, raznih popusta za velike obitelji i slično (Europska komisija, 2019.).

U većini zemalja sustav potpora za djecu nastaje kombinacijom svih mjera: poreznih olakšica, novčanih naknada i naknada u naravi (Pezer, 2020.), i sve bi se mjere trebale zajedno ocjenjivati (Letablier, Luci i Thevenon, 2009.).

3.2. Povijest dječjeg doplatka

Početak 18. stoljeća javlja se ideja o sudjelovanju države u skrbi i odgoju djece. Početak obiteljske politike u Europi nastao je u ratnom kontekstu, odnosno djeca su promatrana kao potencijal koji će kasnije sudjelovati u proizvodnji i ratovanju, te je ulaganje imalo motive stvaranja zdravih, mladih i sposobnih ljudi. U 18. stoljeću stvarane su velike europske stajaće vojske, koje su uglavnom sačinjavali niži društveni slojevi.

Pruska je bila u zemlja koja je u tom razdoblju doprinijela socijalizaciji djece i promatranju djece kao općeg dobra. Najprije se odredbama u toj državi, kao i u ostalim europskim državama postepeno poboljšavaju uvjeti dječjeg rada. Tako je 1763. godine Fridrich Veliki uveo obvezno osnovno školovanje. Također je, na temelju izvještaja generala von Horna o lošem zdravlju

novih članova vojske, 1839. godine ukinut rad za djecu mlađu od 9 godina, a onima između 9 i 16 godina, rad je određen na maksimalnih 10 sati, a u 1853. godini se ukida rad za djecu mlađu od 12 godina, a dnevni rad je ograničen na 6 sati za djecu između 12 i 14 godina. U prvoj polovici 19. stoljeća formiraju se prve ustanove kako bi se zaštitila siromašna djeca i djeca bez roditelja. Iako je tijekom opisanog razdoblja interes za djecu bio više vojnog i ekonomskog karaktera, odgovornost za siromašnu djecu, djecu iz marginalnih skupina, postepeno preuzima država.

Glavni oblik financijske pomoći obiteljima bili su obiteljski ili dječji dodatci. Ideja o takvoj vrsti materijalnog pomaganja obiteljima s većim brojem djece nastala je krajem 19. stoljeća, u socijalnom katolicizmu, putem pisma pape Lava XIII. *Rerum novarum*, koje je poslano 1891. godine, a spominje „pravednu plaću od koje se može živjeti“. Brojnim radničkim obiteljima obiteljski dodatak predstavljao je egzistencijalnu potrebu, budući da u to vrijeme nisu mogle živjeti od jedne plaće, te bi doživljavale iznimnu neimaštinu. Poslodavci diljem Francuske uvode obiteljski dodatak na plaću (*sursalaire*), kako bi izbjegli povećanje plaća svim radnicima. (Puljiz, 1999.), a 1890.-ih uvedeno je nekoliko privatnih i javnih programa obiteljskih naknada (Encyclopedia.com, b.d.). Tijekom prvog svjetskog rata Francuska je doživjela poraz, te se kao posljedica javilo opadanje broja stanovnika, kao i drugi negativni demografski pokazatelji, što je bio povod za provođenje pronatalitetne državne politike (Puljiz, 1999.).

Uvedeni programi socijalne pomoći su početno bili privatni. Kako bi se pomoglo obiteljima da zadovolje svoje potrebe, radnicima se uz plaće isplaćivao i dodatak. Privatni programi obiteljskih naknada postali su poznati među poslodavcima tijekom sljedećih desetljeća. Širom cijele Francuske osnovani su fondovi za izjednačavanje (*caisses de compensatio*), koji su upravljali programima, a u sklopu kojih su se grupirali poslodavci. 1923. godine je u programu obiteljskih naknada bilo aktivno 120 fondova, koji su objedinjivali oko 7 600 poduzeća, odnosno obiteljskim je naknadama bilo pokriveno oko 880 000 zaposlenih osoba, što je postotak od oko 20% od ukupno zaposlenih. Ovakav način organiziranja naknada bio je kritiziran od strane radničkih organizacija, jer su naknade dobivali samo radnici u odabranim poduzećima, te je visina stopa obiteljskih naknada varirala u odnosu na različite fondove. Također je predmet kritike bila kontrola nad sredstvima, jer su obiteljski dodaci mogli biti ukinuti u bilo kojem trenutku s obzirom da su kontrolu nad njima imali poslodavci. Radničke organizacije zahtijevale su preuzimanje upravljanja nad dijelom obiteljskih naknada od strane države (Encyclopedia.com, b.d.).

Tako je na njihov zahtjev 1932. godine usvojen zakon o obiteljskim dodacima (Puljiz, 1999.), kojim su se programi obiteljskih naknada stavili pod državnu upravu, te su se naknade isplaćivale svim osobama koje ostvaruju dohodak, s djecom (Encyclopedia.com, b.d.). Nadalje, obiteljska politika se široko utemeljila donošenjem Obiteljskog zakonika (Code de familie), 1939. godine (Puljiz, 1999.), te su te iste godine minimalne stope obiteljskih naknada u svim regijama bile izjednačene (Encyclopedia.com, b.d.). Francuska je nakon drugog svjetskog rata intenzivno radila na pronatalističkoj obiteljskoj politici (Puljiz, 1999.).

U ostalim industrijaliziranim zemljama prije samog uvođenja sustava univerzalnih obiteljskih naknada kojima upravlja država, uvođeni su razni drugi programi koji su bili usmjereni na obitelji s niskim primanjima i/ili su bili ograničeni na velike obitelji. Neki od takvih programa su mirovine udovicama i siročadi, koje su uvedene 1910.-ih i 1920.-ih u nekim državama, potom obiteljski bonusi za troškove života i programi pomoći za velike obitelji. Programi univerzalnih obiteljskih naknada do kraja 1949. godine uvedeni su u 15 industrijaliziranih zemalja, a tijekom kasnijih desetljeća usvojeni su u većini država, uz iznimku Sjedinjenih Američkih Država.

Tijekom pedesetih i šezdesetih godina 20. stoljeća događaju se mnoge promjene na području obiteljskih naknada. Dolazi do usklađivanja stopa u različitim kategorijama među radnicima te se ukidaju naknade koje su funkcionirale na provjeri dohotka. Ranije su se naknade isplaćivale počevši od trećeg djeteta, no s novim promjenama povećava se pokrivenost naknada na svu djecu. Usvajaju se i dodatni oblici pomoći za obitelji s niskim primanjima i obiteljima sa samohranim roditeljem (Encyclopedia.com, b.d.).

Nakon drugog svjetskog rata ubrzan je proces razvoja obiteljskih politika u cijeloj Europi, uz sve posebne karakteristike pojedinih zemalja.

U vrijeme brzih društvenih promjena nakon ratnih godina, europske zemlje sve slobodnije pristupaju obiteljskoj politici. Državnim se intervencijama nastoje zaštititi pojedini članovi obitelji, najčešće djeca, kao najranjivija skupina, tako što se roditelje tjera na ispunjavanje obiteljskih obaveza. Državne mjere idu i u smjeru zaštite cjelokupne obitelji, radi održanja te temeljne društvene institucije (Puljiz, 1999.).

1980.-ih godina zaustavlja se širenje državnih potpora zbog proračunskih ograničenja i povećane nezaposlenosti. Programi univerzalnih obiteljskih naknada zamjenjuju se drugim programima koji se temelje na provjeri dohotka, u Australiji, Kanadi, Italiji, Novom Zelandu, Portugalu i Španjolskoj (Encyclopedia.com, b.d.).

Razvoj obiteljskih politika u državama tekao je neovisno jedna o drugoj, prilagođen potrebama, kulturi, tradiciji, ciljevima i financijskim prilikama jedne zemlje. Posebnosti su nastajale i radi drugačijeg tumačenja obitelji i uzdržavanih članova u obitelji (Stropnik, 1996.). U novije vrijeme, radi europskih integracijskih kretanja, se obilježja obiteljske politike postepeno izjednačavaju, prije svega unutar područja Europske unije (Puljiz, 1999.).

3.3. Pojmovno određivanje dječjeg doplatka i njegovih vrsta

Kao što je prethodno objašnjeno postoje različiti fiskalni instrumenti za provedbu mjera obiteljske politike, a jedan od najznačajnijih je dječji doplatok. Postoji više definicija kojima se objašnjava dječji doplatok.

Doplatok za djecu (ili dječji doplatok) je novčana potpora za kućanstva s djecom, koja se isplaćuje iz državnog proračuna (Urban i Pezer, 2019.).

U okviru socijalne politike Stropnik (1996.) dječji doplatok objašnjava kao jedan od dodataka kojim socijalna politika jamči minimalne egzistencijalne dohotke svim stanovnicima države koji ih ne ostvaruju samostalno. Nadalje doplatok za djecu je definiran kao dodatak obiteljskom proračunu, kako bi se njime nadoknadili troškovi djecu i ujednačile razlike u standardima u obiteljima s djecom i obiteljima koje nemaju djece ili imaju manji broj djece. Isplata dječjeg doplatka se nastoji smanjiti mogućnost padanja obitelji u siromaštvo, te spriječiti odluku o neimanju djece zbog imovinskih razloga.

Dječji doplatci su definirani i zakonima u državama, pa tako u Hrvatskoj prema Zakonu o dječjem doplatku (čl. 1) „Doplatok za djecu je novčano primanje koje koristi roditelj ili druga osoba određena ovim Zakonom, radi potpore uzdržavanja i odgoja djece.“

Dječji doplatci uglavnom nisu predmet oporezivanja. Isplate dječjeg doplatka se najčešće vrše majkama, ili dolazi do dogovora između roditelja o primanju sredstava dječjeg doplatka. Moguće je i da svaki roditelj dobiva polovicu iznosa naknada, radi individualnog oporezivanja dohotka (Stropnik, 1996.).

Postoji više principa po kojima se vrši podjela dječjeg doplatka, odnosno objašnjavaju njegove vrste. Prema izvješću Svjetske banke (World Bank, 2019.) navedene su sljedeće vrste dječjih doplataka:

„• Mjesečni dječji doplatok – najčešći je mjesečni dječji doplatok od rođenja do određene starosne dobi, kada se načelno očekuje da će dijete prestati biti ovisno – između 16 i 18 godina

starosti (ili 21 i 26 u određenim okolnostima, ako se dijete školuje ili u slučaju invaliditeta).

- Posebni dodaci – neke zemlje plaćaju pojačane dječje naknade za djecu s invaliditetom, djecu samohranih roditelja ili roditelja koji žive sami ili su nezaposleni ili imaju niže prihode, ili za siročad.
- Novčana potpora za novorođeno dijete – u nekim slučajevima roditeljima se nakon rođenja djeteta plaća jednokratna paušalna naknada koja ima ulogu poticaja i dodatne novčane potpore nakon rođenja djeteta.
- Posebni doplatci – neke zemlje nude dodatnu novčanu potporu obiteljima s djecom kao pomoć za pokrivanje troškova stanovanja ili školovanja, ovisno o primanjima obitelji i broju djece.“

Najčešća podjela dječjeg doplatka, je s obzirom na njegovu uvjetovanost dohotkom, odnosno vrše li se isplate doplatka za djecu uz provjeru dohotka kućanstva ili su iste za sva kućanstva s djecom, bez obzira na visinu njihovog dohotka. Tako razlikujemo univerzalni dječji doplatka (neuvjetovan dohotkom, eng. universal child benefit), te dječje doplatke uvjetovane dohotkom (eng. means-tested child benefit).

Ova podjela mjesečnih isplata dječjih doplatka je nastala na temelju utvrđivanja prava na ostvarivanje dječjeg doplatka, to jest ostvaruju li obitelji pravo na dječji doplatka sa ili bez provjere materijalnog statusa. Oba modela imaju svoje prednosti i nedostatke.

Potpore za djecu trebale bi ostvariti načela horizontalne i vertikalne pravednosti. Horizontalna jednakost podrazumijeva preraspodjelu dohotka od kućanstava koja nemaju djecu ka kućanstvima koja imaju djecu, jer bi u protivnom kućanstva koja nemaju djecu sa istim predfiskalnim dohotkom kao i kućanstva koja imaju djecu imala bolji životni standard. Načelo vertikalne jednakosti upućuje na to da bi kućanstva koja imaju niži dohodak trebala dobiti veću potporu od kućanstava koja imaju viši dohodak (Pezer, 2020.).

Sustavi dječjeg doplatka sa provjerom dohotka pokazali su se vrlo djelotvornima u smanjenju siromaštva i ostvarenju vertikalne jednakosti (Urban i Pezer, 2018.), prednost pri isplata naknada daje se stanovništvu kojem je potrebna pomoć, za razliku od univerzalnih naknada kojima se koristi cijelo stanovništvo (Letablier, Luci i Thevenon, 2009.).

S obzirom da se putem sustava dječjih doplatka stvara veza između države i javnosti, bitan je način na koji su oni formirani, strukturirani i isporučeni jer to može kasnije odrediti njihovo prihvaćanje od strane javnosti, odnosno način na koji će sustavi dječjeg doplatka biti

promatrani, kao stigma ili kao podrška dostojanstvu i samopoštovanju korisnika (UNICEF, 2020.).

Nedostatak ovog sustava je u tome što može dovesti do destimuliranja rada, može kreirati stigmatu kod korisnika i naići na neprihvatanje. Ovakvi doplatci ne idu u prilog horizontalnoj jednakosti jer su orijentirani samo na obitelji sa nižim dohotkom (Urban i Pezer, 2018.).

Sukladno mišljenju da svako dijete vrijedi jednako, univerzalni dječji doplatci učestala su vrsta naknade obiteljima s djecom (Pezer, 2020.).

Horizontalna jednakost se postiže sustavima univerzalnih dječjih doplata (Urban i Pezer, 2018.). Zbog većih stopa pokrivenosti i manjih mogućnosti za isključivanje, uspoređujući se drugim vrstama dječjeg doplatka, univerzalni dječji doplatci odlikovani su načelima jednakosti i nediskriminacije (UNICEF, 2020.).

Prednosti još leže u jednostavnosti administracije i neutralnosti oko poticaja za rad. Univerzalne naknade za djecu manje su učinkovite u smanjenju siromaštva (Urban i Pezer, 2018.).

Gledano iz pozicije javnih financija, univerzalne naknade pružaju širu javnu potporu, djeluju kao protuciklički stabilizatori, njihova se uporaba može proširiti u vrijeme krize. S druge strane veća je vjerojatnost ukidanja dječjih doplata s provjerom dohotka u vrijeme recesije (UNICEF, 2020.).

Zahtjevno je u jednom organiziranom sustavu dječjeg doplatka ispuniti pravednost, nadoknadu za troškove brige o djeci, dohodovnu redistributivnost te proračunska ograničenja (Pezer, 2020.).

Naknade se također mogu razlikovati s obzirom na dob djeteta (Sambt i Stropnik, 2007.), jer su istraživanja pokazala kako niti djeca različite dobi nemaju jednake troškove (Stropnik, 1996.). Troškovi djece povećavaju se s dobi djece, zbog promjena u strukturi potrošnje kućanstva kako djeca odrastaju (Letablier, Luci i Thevenon, 2009.).

Visina dječjih doplata može varirati ovisno i o broju djece. Sustavi doplatka za djecu mogu imati obilježja pronatalitetne politike (Stropnik, 1996.), mogu sadržavati demografske ciljeve (Sambt i Stropnik, 2007.) u poticanju obitelji s više djece, ukoliko je iznos potpora ovisan o paritetu rađanja, odnosno povećava se za prvo, drugo i svako sljedeće dijete (Pezer, 2020.).

Povećavanje iznosa naknada za svako sljedeće dijete u obitelji ekonomski je neopravdano, jer

je pri svakom sljedećem članu apsolutno povećanje troškova kućanstva manje (Stropnik, 1996.), granični troškovi djece uglavnom su niži za svako sljedeće dijete (Sambt i Stropnik, 2007.).

Različitim vrstama naknada postižu se različite razine učinkovitosti u ostvarenju ciljeva koji su postavljeni različitim funkcijama (Urban i Pezer, 2018.).

3.4. Funkcije dječjeg doplatka

Dječji doplatci mogu imati različite funkcije kao što su smanjenje dječjeg siromaštva, ostvarivanje vertikalne jednakosti (između siromašnijih i bogatijih obitelji), i horizontalne jednakosti (između obitelji s djecom i bez djece), podupiranje djece kao javnog dobra, kompenziranje troškova djece, te mnoge drugi (Urban i Pezer, 2018.).

Opsežniji raspon funkcija dječjeg doplatka nalazimo u radu Letablier, Luci i Thevenon (2009.) gdje su nabrojane funkcije dječjeg doplatka opisane u sklopu funkcija obiteljske politike. Sljedeće funkcije naknada za djecu nastale su kao rezultat mogućeg ispunjenja ciljeva politika koje podupiru obitelji:

- Izravna naknada za ekonomske troškove djece

Cilj novčanih naknada namijenjenih obiteljima je smanjiti razlike u životnom standardu između obitelji sa djecom i bez djece (Stropnik, 1996.). Budući da novčane naknade nisu uvijek orijentirane samo na obitelji s niskim prihodima, njima se ne može potpuno ukloniti nejednakost u dohodcima, no ukoliko su dječji doplatci orijentirani posebno na obitelji s većim brojem djece ili se povećavaju sa dobi djeteta, svakako mogu imati koristan utjecaj na proračun takvih kućanstava (Letablier, Luci i Thevenon, 2009.).

- Smanjenje siromaštva s kojim se suočavaju obitelji i djeca

Smanjenje siromaštva i materijalne oskudice jedan je od glavnih ciljeva sustava koju pružaju naknade za djecu i roditelje (Pezer, 2020.). Prisustvo različitih vrsta dječjih doplataka može kratkoročno smanjiti siromaštvo, jednostavno sa povećanjem prihoda kućanstva s djecom (Immervoll, Sutherland i de Vas, 2000.). Općenito govoreći, postoji uzročno-posljedična veza između razine socijalnih izdataka i siromaštva djece u većini zemalja (Letablier, Luci i Thevenon, 2009.).

- Kognitivni i društveni razvoj djece te dobrobit djece

Djeca su posebno ranjiva skupina, te okolnosti u kojima ona odrastaju mogu imati odlučujući utjecaj kasnije u životu. Loš materijalni status u djetinjstvu može stvoriti negativne posljedice na razvoj djece i opteretiti ih za cijeli život. Međunarodnim primjerima dokazano je kako su socijalni transferi bitan čimbenik za dobrobit djece (World Bank, 2019.).

- Povećanje stopa fertiliteta

Povećanje stopa fertiliteta rijetko se postavlja kao eksplicitan cilj obiteljske politike, iako se može potencijalno ostvariti (Thevenon, 2011.). Kao što je izazovno i složeno formulirati politiku kojoj nije izričit cilj utjecaj na fertilitet, jednako je zahtjevno mjerenje učinaka takvih politika na kretanje fertiliteta, posebno mjerenje učinka pojedinačne mjere obiteljske politike (Sambt i Stropnik, 2007.).

Pitanje utjecaja javnih politika na razinu fertiliteta još uvijek je diskutabilno među istraživačima i demografima (Letablier, Luci i Thevenon, 2009.), no općenito vlada mišljenje kako bilo koji javni transferi namijenjeni obiteljima, u obliku novčanih ili drugih naknada, smanjuju troškove imanja djece, a time se može posljedično utjecati na fertilitet, odnosno s višim naknadama očekuje se povećanje stope fertiliteta (Sambt i Stropnik, 2007.), (Gauthier i Hatzius, 1997.).

- Poticanje zapošljavanja žena i stvaranja ravnoteže između privatnog i poslovnog života

Mjerama socijalne skrbi i zapošljavanja u europskim državama se želi omogućiti ženama neometano ispunjavanje poslovnih obaveza i profesionalni razvoj bez obzira na obiteljske obaveze koje imaju, a istovremeno očekujući da zaposlenje ženama ne predstavlja prepreku u majčinstvu i stvaranju obitelji (Simonyi, 2011.).

Olakšavanje sudjelovanja žena na tržištu rada, uslijed povećanja obiteljskih obaveza, ostvaruje se kombinacijom mjera obiteljske politike, kao što su roditeljni dopusti nakon rođenja djeteta, uz osigurane prihode i kasniji povratak na posao, usluge skrbi o djeci koja je prilagođena radnom vremenu roditelja s manjom djecom, te sustav dječjih naknada, koji zajedno za potporama kroz porezni sustav sadrže poticaje za rad (Thevenon, 2011.).

U usporedbi sa ostalim mjerama dječje naknade su se pokazale manje učinkovitima i poželjnima kada je u pitanju ispunjenje funkcije poticanja sudjelovanja žena na tržištu rada i vođenje, budući da je njihov učinak uglavnom vidljiv samo na dohotku (Jaumotte, 2004.).

- Poticanje ravnopravnosti među spolovima, posebice u posvećenosti djeci i na tržištu rada

Na ispunjenje ovog cilja najviše se može utjecati politikama dopusta, poticanjem i očeva na korištenje dopusta radi veće posvećenosti i brige za djecu. Poticanje ravnopravnosti među spolovima može se ostvariti i kroz porezni sustav i sustav dječjeg doplatka, razlikama u primjeni poreznih olakšica i korisnicima isplata dječjeg doplatka (Thevenon, 2011.).

Nabrojane funkcije, a istodobno i ciljevi koji se žele postići, nisu neovisni jedni o drugima, a mogu biti i međusobno proturječni. O prioritetima pojedine zemlje ovisi kako će oni biti postavljeni, odnosno ostvarenju kojeg cilja će određena država davati najviše važnosti. Sveukupna procjena o postignutim učincima politike dječjeg doplatka odnosi se na ravnotežu postignutu između različitih područja (Letablier, Luci i Thevenon, 2009.).

3.5. Europski sustavi dječjeg doplatka

Uz politike mirovina, zdravstva i obrazovanja, ključan dio europske socijalne države predstavljaju i obiteljske politike (World Bank, 2019.).

Uredbom o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti uređeni su pravni odnosi za obiteljska davanja među zemljama članicama Europske unije (Eur-Lex, 2004.).

Koja je država u Europskoj uniji nadležna za socijalno osiguranje, a s time i za obiteljske naknade (naknade za djecu, doplatka za djecu itd.) ne ovisi o državljanstvu pojedinca, nego o ekonomskom statusu i mjestu boravišta. Nacionalnim zakonodavstvima određuju se uvjeti koje roditelji moraju ispuniti kako bi ostvarili pravo na obiteljske naknade. Pravo na isplatu naknada u pojedinoj državi roditelji uglavnom postižu ako su u njoj zaposleni, ako su korisnici državnih mirovina koje su u okviru sustava socijalnog osiguranja te države (starosne, invalidske, obiteljske) ili ako žive u toj državi (Your Europe, b.d.).

Prema Uredbi EU o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti za osobe koje se kreću u granicama Europske unije vrijede zakoni samo jedne države članice, odnosno ovim temeljnim pravilom određuje se kako nije dozvoljeno istodobno isplaćivanje obiteljskih naknada iz dviju ili više država članica Europske unije, za isto razdoblje i za istog člana obitelji. U slučaju ako postoji pravo na obiteljsko davanje iz više država članica, propisima je određeno koja će država biti primarno, a koja sekundarno nadležna za isplatu obiteljskih naknada, pa tako primarno nadležna država isplaćuje puni iznos, dok sekundarno nadležna država isplaćuje razliku ukoliko je iznos obiteljskog davanja u toj državi viši od onog u primarno nadležnoj državi. Ovime se želi osigurati pravo na najviši iznos obiteljskih naknada određenih zakonima jedne od država članica. Uredba 883/2004 obiteljska davanja definira kao novčana davanja i davanja u naravi

čija je svrha pokrivanje troškova djece. Postoji više vrsta naknada u članicama Europske unije koja se smatraju obiteljskim naknadama a to su roditeljski dodatak, dječji doplatok, dodatak za velike obitelji i obitelji s djecom s posebnim potrebama i drugi (HZMO, b.d.).

Većina država članica Europske unije pruža novčane potpore obiteljima kako bi im pomogla u različitim troškovima odgoja djece. Među državama postoje znatne razlike u pogledu načina pružanja potpora, te razlike u tome kome se i zašto potpora nudi. Financijske potpore mogu biti univerzalne (isplaćuju se svoj djeci ili obiteljima s djecom), te potpore koje su uvjetovane dohotkom (isplaćuju se samo obiteljima sa dohodcima ispod određenog praga) (Bruckmayer, Picken i Janta, 2020.).

U nekim državama pružaju se dodatne financijske potpore za obitelji za koje je utvrđeno da je dodatna pomoć potrebna. To su na primjer obitelji sa većim brojem članova, te obitelji sa samohranim roditeljem (Janta, Davies, Jordan i Stewart, 2019.).

Određivanje iznosa dječjeg doplatka može imati različitu osnovu, kao što je broj djece, dob djeteta ili visina dohotka (Stropnik, 1996.). U tablici 3 prikazano je kako se te osnove razlikuju po zemljama Europske unije.

Osim po osnovama za utvrđivanje prava na isplatu dječjeg doplatka, razlike među državama članicama Europske unije vidljive su i u visini iznosa koji se isplaćuju s određenim preduvjetima, što je opisano u sljedećem poglavlju.

Tablica 3 Parametri za utvrđivanje prava na dječji doplatok u zemljama Europske unije

Država	DOHODAK		BROJ DJECE		DOB DJECE	
	Neovisno o dohotku	Ovisno o dohotku	Neovisno o broju djece	Mijenja se s brojem djeteta	Neovisno o dobi djece	Mijenja se s dobi djece
Austrija	x			x		x
Belgija	x		x	x (do 2020)	x	
Bugarska		x		x	x	
Cipar		x		x	x	
Češka		x	x			x
Danska		x	x			x
Estonija	x			x	x	
Finska	x			x	x	
Francuska		x		x	x	
Grčka		x		x	x	
Hrvatska		x	x		x	
Irska	x		x		x	
Italija		x		x	x	
Latvija	x			x	x	
Litva	x		x		x	
Luksemburg	x		x			x
Mađarska	x			x	x	
Malta		x		x	x	
Nizozemska	x		x			x
Njemačka	x			x	x	
Poljska		x	x			x
Portugal		x		x		x
Rumunjska		x		x	x	
Slovačka	x		x		x	
Slovenija		x		x		x
Španjolska		x		x	x	
Švedska	x		x		x	

Izvor: Izrada autora prema podacima sa (MISSOC, 2022.)

4. KOMPARATIVNA ANALIZA DJEČJEG DOPLATKA U ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE I NJEGOVI UČINCI

4.1. Tipologija dječjeg doplatka u zemljama Europske unije

Sve zemlje članice Europske unije pružaju neku vrstu dječjeg doplatka. Uglavnom su to mjesečni doplatci za djecu čija se isplata vrši od rođenja pa sve do godina kada dijete prestaje biti ovisno, 16 ili 18 godina, ili u posebnim okolnostima školovanja ta se dob produžuje do 24 ili 26 godine. Osim osnovnih dječjih doplataka, u zemljama postoje i ostale dodatne vrste dječjih doplataka, koje su usmjerene za posebne skupine i posebno ranjivu djecu, na primjer djecu sa posebnim potrebama, djecu samohranih roditelja, posebni dodaci za obitelji sa velikim brojem članova (World Bank, 2019.).

Analiza i pregled potpora za djecu u ovom radu nije sveobuhvatan, no pruža osnovni pregled različito oblikovanih sustava potpora za djecu. U razmatranje su uzeti osnovni doplatci za djecu, radi lakše usporedivosti među zemljama. Od dodatnih potpora u radu su obrađene potpore za obitelji s većim brojem članova, zbog mogućeg utjecaja ovih potpora na stope fertiliteta. Ostale dodatne potpore izostavljene su radi njihove kompleksnosti i manjeg značaja za ovo istraživanje.

U tablici 4 prikazani su glavni dječji doplatci koji su zastupljeni u svim zemljama Europske unije te njihova glavna obilježja.

Tablica 4 Prikaz osnovnih dječjih doplataka po zemljama Europske unije

Država	Mjesečni iznos dječjih doplataka u eurima				Najviša starosna dob/ najviša starosna dob u posebnim okolnostima																
	Dohodak	Broj djece		Dob djece																	
Austrija		2	+7,10	0-3	114,00	18/24-25															
		3	+17,40	3-6	121,90		18/24-25														
		4	+26,50	10-19	141,50			18/24-25													
		5	+32,00	Više od 19	165,10				18/24-25												
		6	+35,70									18/24-25									
		7 i više	+52,00										18/24-25								
Belgija		Za djecu rođenu prije 1.1.2020.				18/25															
		1.	97,72							18/25											
		2.	180,82											18/25							
		3.	269,96												18/25						
		Za djecu rođenu 1.1.2020. ili kasnije																18/25			
		Svako dijete	158,10																18/25		
Bugarska	Prosječan mjesečni dohodak po članu obitelji manji ili jednak 210 €	1	20			20															
		2	46																	20	
		3	69																		20
		4	74												20						
		Za svako sljedeće dijete	+10															20			
	210- 291 €	mjesečna naknada iznosi 80% prethodne ukupne kategorije																	20		

Država	Mjesečni iznos dječjih doplata u eurima						Najviša starosna dob/ najviša starosna dob u posebnim okolnostima				
Cipar	Godišnji dohodak obitelji	1	2	3	4		18/20-21				
	0– 19 500,00 €	39,58	47,5	87,08	139,58						
	19,500.01– 39,000.00 €	35,41	44,08	83	127,08						
	39 000,01 – 49 000,00 €	31,67	31,67	63,34	105						
	49 000,01 – 59 000,00 €		28,75	57,5	94,58						
	*Iznos primanja za 2021. godinu povećava se za 1,97%										
Češka	Osnovna: prihod obitelji manji od 3,4 puta obiteljskog životnog minimuma					0-6	25	15/26			
				6-15		30					
				15-26		35					
Danska	Godišnji dohodak svakog supružnika zasebno	Iznos dječjeg doplata				0-2	207,33	18			
				3-6		164,33					
				< 110 041 €	Puni iznos				7-14	129	
				> 110 041 €	Manji za 2%				15-17	43	
Estonija				1.	60			16/19			
				2.	60						
				3. i više	100						
Finska				1.	94,88			17			
				2.	104,84						
				3.	133,79						
				4.	163,24						
				5. i više	178,69						

Država	Mjesečni iznos dječjih doplataka u eurima				Najviša starosna dob/ najviša starosna dob u posebnim okolnostima
Francuska	Iznos dječjeg doplatka se dijeli s 2 ili 4 ako godišnji dohodci premašuju		2	132,00	20/21
	69 933 €	Obitelji s 2 djece			
	75 760 €	Obitelji s 3 djece	3	301,30	
	81 587 €	Obitelji s 4 djece	4	407,53	
	+5 827 €	za svako dodatno dijete za obitelj s više od 4 djece.	Svako sljedeće	169,22	
Grčka	3 kategorije godišnjih dohodaka				18/19/25
	Broj djece	do 6 000 €	6 001-10 000 €	10 001- 15 000 €	
	1.	70	42	28	
	2.	70	42	28	
	3. i svako sljedeće	140	84	56	
Hrvatska	mjesečni neto dohodak po članu kućanstva				15/19
	0-72 €	40			
	72-149 €	33			
	149-311 €	27			
Irska	140 EUR mjesečno po djetetu				16/18

Država	Mjesečni iznos dječjih doplatka u eurima				Najviša starosna dob/ najviša starosna dob u posebnim okolnostima	
Italija	Iznos je obrnuto povezan s prihodima obiteljske jedinice i povećava se s brojem članova obitelji. Razlikuje se od oko 100 € po dohodovnom razredu. Za 2021. godinu prosječni iznos mjesečnih doplatka za kućanstvo (par s 2 djece ispod 18 godina) je:				18/26	
	14 775,06 €	258,33				
	27 658,89- 27 777,07 €	139,17				
	Više od 79 667,03 €	Nema doplatka				
Latvija			1.	11,38		18/20
			2.	22,76		
			3.	34,14		
			4. i više	50,07		
Litva	73,50 EUR mjesečno za svako dijete				18/21	
	Mjesečni dohodak obitelji manji od 258 €	+43,25 za svako dijete				
Luksemburg	265 EUR po djetetu				18/25	
			6-12	+20		
			Više od 12	+50		
Mađarska			1	35		16/20-23
			2	38		
			3 i više	45		

Država	Mjesečni iznos dječjih doplataka u eurima						Najviša starosna dob/ najviša starosna dob u posebnim okolnostima			
Malta	Ako ukupni dohodak roditelja ne prelazi 25 318 € godišnje, iznos isplaćene naknade jednak je razlici između 25 318 € i stvarnog dohotka roditelja koji se zatim množi sa 6%, 12% 18%...(ovisno o broju djece). Postoji prag minimalnog dohotka od 6 053 €, stoga se svaki prihod ispod tog iznosa smatra 6 053 €	Maksimalni iznosi					16/21			
1		104,35								
2		208,69								
3		313,04								
4		417,39								
Nizozemska				0- 5	223,37	18				
Njemačka		1.	219	6-11	271,24					
Poljska		2.	219	12-17	319,10					
Njemačka		3.	225				18-21/25			
Poljska	Dječji doplatok se isplaćuje ako dohodak po članu obitelji ne prelazi 141,54 €	4. i više	250							
Portugal			2. dijete		0-3	21		18/21		
Portugal			3. i više		5-18	27				
Portugal		0-3		18-24	30					
Portugal	Mjesečni dohodak po članu kućanstva (2020.)			0-3	3-6	16/27				
Portugal	0- 3 071,67 €	+187,31	+224,77	149,85	49,95		37,46			
Portugal	3 071,67- 6 143,34 €	+154,62	+185,55	123,69	41,23		30,93			
Portugal	6 143,34- 9 215,01 €	+125,31	+153,31	97,31	32,44		28,00			
Portugal	9 215,01-15 385,35 €	+72,99	+87,59	58,39	19,46					

Država	Mjesečni iznos dječjih doplataka u eurima						Najviša starosna dob/ najviša starosna dob u posebnim okolnostima
Rumunjska	Minimalni neto dohodak po osobi	1 dijete	2 djece	3 djece	4 djece i više		18
	0-40 €	16,4	32,8	49,2	65,6		
	40,2-106 €	15	30	45	60		
Slovačka	25,50 EUR po djetetu mjesečno						18/25
Slovenija	za dijete do kraja osnovne škole ili do 18 godina/ za dijete u srednjoj školi, ali do 18 godina						18
	Prosječni mjesečni dohodak po osobi	1.	2.	3. i više			
	0-200,78 €	122,79	135,06	147,35			
	200,79-334,64 €	104,98	116,05	127,05			
	334,65-401,58 €	80,01	89,43	98,81			
	401,59-468,50 €	63,11	72,00	81,07			
	468,51-591,22 €	51,60	60,22	68,78			
	591,23-713,91 €	32,70	40,92	49,10			
	713,92-914,71 €	24,53/30,97	32,70/39,14	40,92/53,33			
	914,72-1 104,33 €	21,36/24,58	29,54/32,76	37,71/42,85			
Španjolska	Godišnji dohodak manji od 12 913 €	28,41				18	
	gornja granica povećava do 19 934 € za obitelji s 3 uzdržavane djece i za dodatnih 3 148 € za svako daljnje uzdržavano dijete						
Švedska	123 EUR mjesečno za svako dijete						16/20

Izvor: Izrada autora prema podacima sa (MISSOC, 2022.), (Your Europe, b.d.), te dodatno za neke države (MPSV, b.d.), (Bundesagentur für arbeit, b.d.), (Direktorat za družino, b.d.), (Seguridad Social, b.d.), (OECD, 2020.). Napomena: *za Belgiju su prikazani podaci za Valonsku regiju.

Dječji doplatci u zemljama Europske unije se razlikuju mnogim aspektima.

Gotovo polovica zemalja članica Europske unije ima univerzalne dječje doplatke koji nisu predmet provjere materijalnog statusa obitelji. Često su te zemlje i zemlje koje nude najviše iznose dječjih doplataka, primjerice Švedska, Finska, Njemačka te se smatraju međunarodnom referentnom točkom za područje dječjih doplataka,

Više od polovice zemalja Europske unije, odnosno njih 14, ima sustav dječjeg doplatka koji je uvjetovan dohotkom, odnosno isplata se vrši ukoliko se obitelji nalaze u određenom dohodovnom cenzusu. Među tim zemljama također postoje razlike, ponajprije u visini, što je rezultat razlika u životnim standardima zemalja, i broju dohodovnih razreda. Broj dohodovnih razreda u koje su svrstane određene visine obiteljskih dohodaka se uglavnom kreće od dva do četiri, dok u Sloveniji postoji čak osam dohodovnih razreda. Razlike se javljaju također pri provjeri materijalnog statusa, odnosno što se sve u određenoj državi podrazumijeva pod „dohotkom“. Najčešće je to neto dohodak obitelji ostvaren u mjesecu ili godini, prosječni mjesečni dohodak roditelja ili pojedinačno supružnika, ili se taj iznos dijeli sa brojem članova obitelji pa se dobiva prosječan dohodak po članu kućanstva. Osim dohotka ostvarenog od rada, u provjeru materijalnog statusa, u nekim državama u obzir se uzimaju i drugi dohodci, pa tako na primjer Cipar i Slovenija vrše i provjeru imovine dok Španjolska uključuje i dohotke od kapitala, gospodarske aktivnosti, kao i svu imovinu i prava. Neke od zemalja se služe određenim referentnim parametrima u utvrđivanju ostvarivanja prava na doplatak, pa tako Češka vrši usporedbu sa obiteljskim životnim minimumom, dok Rumunjska u izračun uzima i referentni socijalni indikatore (*RSI-indicator social de referinta*), a kod Portugala je to referentni indeks socijalne potpore (*IAS-indexante dos apoios sociais*).

Uz dohodak i isplaćivanje dječjih doplataka ovisno ili neovisno o njemu, jednu od osnovnih razlika među sustavima doplataka za djecu predstavlja dob djece. Najprije, određeno je trajanje, odnosno gornja dobna granica do koje dijete može primiti dječji doplatok, u pravilu kada ono prestaje biti ovisno. Dobna granica je najčešće postavljena na 16 ili 18 godina. U posebnim okolnostima, uglavnom radi školovanja, dobna granica se produljuje. Najdulje trajanje isplata dječjih doplataka je u Portugalu, sve do 27 godine.

U državama u kojima se iznos dječjeg doplatka mijenja s dobi djece, iznos se uglavnom povećava s dobi djeteta, zbog pretpostavljenih većih troškova za stariju djecu. Sustav može biti inicijalno postavljen tako da su određene dobne granice za točne iznose, od rođenja pa kasnijih godina, ili se dodatni iznosi na osnovni doplatok isplaćuju tek nakon što dijete navrší određene

godine, kao što je slučaj u Luksemburgu. U Portugalu i Danskoj su pak veći dječji doplatci za mlađu djecu.

Kada se sustavi dječjeg doplatka analiziraju s aspekta njihove promjene s obzirom na broj djece, kod velikog broja zemalja se iznosi naknada povećavaju s brojem djece, to jest veći su za svako sljedeće dijete. Isplate određenog iznosa pretežno počinju s prvim djetetom, pa se iznosi dalje povećavaju sa svakim sljedećim djetetom. U Estoniji i Njemačkoj se iznos dječjeg doplatka povećava nakon drugog djeteta, iznosi za prvo i drugo dijete u obitelji su jednaki. Kod nekih država isplata doplatka počinje tek s drugim djetetom, a te države su Francuska i Latvija.

Ovaj oblik promjene iznosa dječjih doplatka je u nekim zemljama u kombinaciji sa ispunjenjem preduvjeta o dohotku. U Bugarskoj, Cipru, Francuskoj, Grčkoj, Malti, Rumunjskoj i Sloveniji određeni su dohodovni razredi unutar kojih su različiti dječji doplatci za različit broj djece. U višim dohodovnim razredima se iznosi dječjeg doplatka smanjuju ali se i dalje povećavaju s brojem djece.

U Španjolskoj je pak ova kombinacija uvjeta dohotka i broja djece postavljena na način da se s povećanjem broja djece povećava gornja granica dohotka unutar kojeg se ostvaruje pravo na isplatu.

Ovakvi sustavi gdje se dječji doplatci povećavaju s brojem djece imaju često demografski cilj, odnosno mogu imati pronatalističko značenje, u smjeru mogućeg utjecaja na stopu fertiliteta. Potporama za obitelji s većim brojem članova nastoji se povećati broj živorođene djece po ženi.

Dodatci za obitelji sa većim brojem članova mogu biti integrirani u osnovne naknade i predstavljati uvećanje osnovnog dječjeg doplatka, kao što je u sustavima Austrije i Portugala, ili mogu biti formirani kao posebna mjera, poseban dodatak definiran kao dodatak za velike obitelji. (eng. supplements for large families). Kod Austrije je prisutno i uvećanje i dodatak kao zasebna mjera.

Velike obitelji su definirane najčešće kao obitelji sa najmanje troje djece. U tablici 5 se nalazi prikaz zemalja članica Europske unije koje imaju definiran dodatak za velike obitelji kao dodatnu naknadu, sa iznosima i obilježjima tih naknada.

Tablica 5 Prikaz dodataka za velike obitelji po zemljama Ezropske unije

Država	Dodatak za obitelji sa većim brojem članova
Austrija	Dodatak od 20 EUR mjesečno za svako treće i sljedeće dijete. Dodatak je ovisan o dohotku.
Belgija	Dodatnih 35,70 ili 20,40 EUR (nakon 2020.godine) za obitelji s najmanje 3 djece. Dodatak ovisan o dohotku.
Estonija	Dodatak za obitelji s puno djece. Dodatak nije ovisan o dohotku 300 EUR mjesečno za obitelji s 3 do 6 djece 400 EUR mjesečno za obitelji sa 7 i više djece
Francuska	Dodatak za obitelji s najmanje troje djece u dobi od 3 do 21 godine. Iznos može biti 170,71 ili 256,09 EUR ovisno o broju djece te o ukupnom dohotku obitelji
Hrvatska	Pronatalitetni dodatak 67 EUR mjesečno za treće dijete 133 EUR mjesečno za četvrto dijete
Italija	Dodatak za obitelji s troje ili više djece, isplaćuju se za 13 mjeseci, ovisan o dohotku. 145,14 EUR je bio prosječan iznos za 2021.godinu
Latvija	Dodatak za obitelji sa dvoje ili više djece. 10 EUR mjesečno za obitelji s dvoje djece 66 EUR mjesečno za obitelji sa troje djece 50 EUR više za svako sljedeće dijete
Mađarska	Dodatak za roditelje koji odgajaju 3 ili više djece. Mjesečni iznos jednak minimalnoj starosnoj mirovini.
Poljska	Dodatak za obitelji s troje ili više djece. 21 EUR mjesečno za 3. i svako sljedeće dijete u obitelji.
Slovenija	Dodatak za velike obitelji. Za obitelji s troje ili više djece. Jednokratna godišnja isplata. 404,45 EUR za obitelji s troje djece 491,52 EUR za obitelji s četvero ili više djece
Španjolska	Doplatak za velike obitelji. Jednokratno plaćanje 1 000 EUR
Švedska	Dodatak za velike obitelji. 15 EUR mjesečno za 2. dijete 53 EUR mjesečno za 3. dijete 100 EUR mjesečno za 4. dijete 123 EUR mjesečno za 5. i svako sljedeće dijete

Izvor: Izrada autora prema (MISSOC, 2022.), (Your Europe, b.d.)

Dodatak za velike obitelji, kao jedna od posebnih vrsta obiteljskih naknada, se također razlikuje po zemljama Europske unije koje pružaju tu vrstu naknade. U državama poput Austrije, Belgije, Francuske, Italije ova naknada je ovisna o dohotku. Iako u Austriji i Belgiji osnovni dječji doplatok nije predmet provjere obiteljskog dohotka. U svim zemljama koje isplaćuju dodatak za obitelji s većim brojem članova taj se dodatak isplaćuje mjesečno, osim kod Slovenije i Španjolske gdje se radi o jednokratnim isplatama.

Daljnja analiza sustava osnovnih dječjih doplataka za djecu po zemljama Europske unije upućuje na to kako sustavi mogu varirati od kompleksnijih do jednostavnijih. Kompleksnost sustava očituje se u postojanju uvjeta za ostvarivanje prava na dječji doplatok, bilo da se radi o ispunjavanju jednog uvjeta (dohodak obitelji, dob ili broj djece) ili dva uvjeta nastala kombinacijom navedenih. Takvi sustavi rezultiraju složenijom analizom i provedbom.

Na sustave koji se odlikuju svojom jednostavnošću nailazimo kod Litve i Luksemburga, gdje postoji jedinstvena naknada za svu djecu, uz moguća povećanja sa lošijim ekonomskim statusom kod Litve i s dostizanjem veće dobi djece kod Luksemburga. Najjednostavnije potpore s jedinstvenim iznosom za svu djecu pružaju Irska, Slovačka i Švedska, s tim da su potpore kod Irske i Švedske i jako izdašne. Prednost ovakvih sustava je i njihova jednostavnija administracija, što može za posljedicu imati i veću efikasnost u pružanju potpora za djecu.

Ostale specifičnosti dječjih doplataka po zemljama Europske unije se očituju u tome kome se sredstva isplaćuju i na koji način.

Primatelji dječjih doplataka različito su definirani među državama članicama, a najčešće su to roditelji ili zakonski skrbnici. U Sloveniji se sredstva isplaćuju roditelju ili trećoj osobi koja se brine o djetetu, a Latvija osobu koja prima dječji doplatok definira kao osobu koja odgaja dijete. Ukoliko djeca žive sa oba roditelja, primatelj dječjeg doplatka može biti prema njihovom izboru, kao što je kod Slovačke i Češke. U pojedinim državama određena su pravila za primatelja dječjeg doplatka kada su roditelji razvedeni, odnosno dijete ne živi u istom kućanstvu sa oba roditelja, pa tako u Danskoj oba roditelja dobivaju polovicu doplatka ili ako jedan od roditelja ima puno skrbništvo tada dobiva i punu naknadu. U Francuskoj se u slučaju rastave i zajedničke skrbi sredstva isplaćuju roditelju s kojim dijete živi. Dječji doplatok može biti izravno isplaćen djeci, kada navršu 18 godina i kasnije. Taj način isplate prisutan je kod Portugala i Češke.

Isplate dječjih doplataka u većini zemalja se vrše mjesečno, ali i tu postoje iznimke, pa neke zemlje doplatok za djecu isplaćuju na godišnjoj ili tromjesečnoj razini. U obiteljima sa jedno ili

dvoje djece u Cipru se naknade isplaćuju na godišnjoj, a u obiteljima sa troje ili više djece na mjesečnoj razini. Učestalost plaćanja u Danskoj je kvartalna, odnosno svaka tri mjeseca, dok se u Grčkoj sredstva isplaćuju svaka dva mjeseca.

Da bi se dobila šira slika o sustavima dječjih doplataka u zemljama Europske unije, o njihovoj izdašnosti i dostatnosti za potrebe obitelji, potrebno ih je staviti u omjer sa javnim rashodima pojedine države i neto plaćom njenih stanovnika.

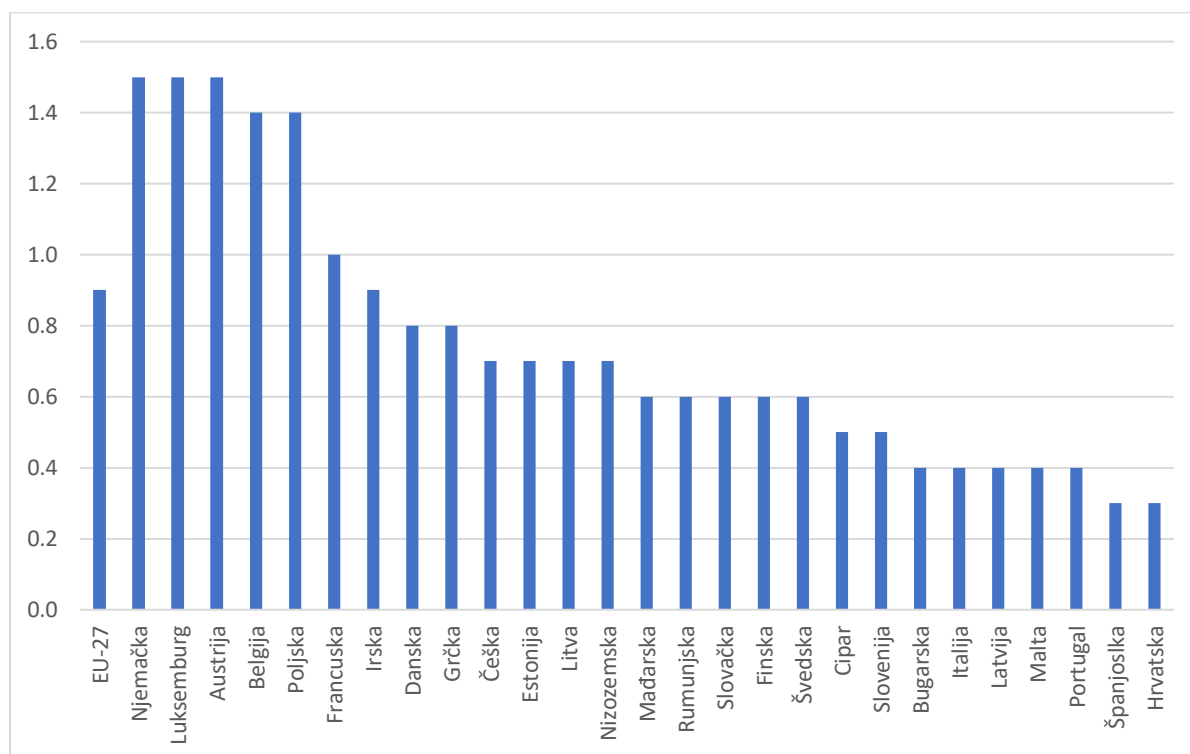
4.2. Dječji doplatok kao dio javnih rashoda

Osim iznosa i ostalih obilježja sustava dječjih doplataka, za usporedbu među zemljama bitan je i podatak o udjelu dječjih doplataka u BDP-u pojedine zemlje. Time se dobiva uvid koliki postotak javnih sredstava države izdvajaju iz proračuna u svrhu financiranja dječjih doplataka.

Svakako treba napomenuti kako dječji doplatci nisu jedina vrsta naknada kojima države pomažu obiteljima oko troškova djece, te različite države ne pridaju jednaku važnost istim mjerama (Stropnik, 1996.).

Na grafikonu 3 vidljivo je kako udjeli javnih rashoda za dječje doplatke variraju među zemljama Europske unije.

Grafikon 3 Javni rashodi za dječje doplatke kao udio u BDP-u, 2019.godina

Izvor: Izrada autora prema podacima sa (Eurostat, 2022.e)

Postoje vrlo velike razlike u postotcima među zemljama, od najnižih 0,3% BDP-a u Hrvatskoj i Španjolskoj, do najviših 1,5% u Austriji, Njemačkoj i Luksemburgu. Prosjek za EU-27 u 2019. godini bio je 0,9%.

Prema pokazatelju udjela dječjeg doplataka u BDP-u, zemlje koje izdvajaju najviše sredstava su zemlje Zapadne Europe, Belgija, Luksemburg i Francuska, te zemlje Srednje Europe, Austrija, Njemačka i Poljska. S obzirom na pokazatelje o visini iznosa dječjih doplataka iz tablice 4, za sve se nabrojane zemlje očekivalo kako će prednjačiti i u visini postotaka BDP-a koji čini dječji doplatok, osim za Poljsku koja bi se po uobičajenim pretpostavkama, sličnog životnog standarda i ekonomske razvijenosti, svrstala u susjedne zemlje istočnije Europe poput Mađarske, Češke, Slovačke a čiji su postotci ispod prosjeka EU.

Poljska je naime u travnju 2016. godine uvela novu novčanu naknadu, pod nazivom Family 500+, a predstavlja naknadu za odgoj djece., u mjesečnom iznosu od oko 109 eura (500 PLN), koji se isplaćuje bez obzira na visinu dohotka i neovisno o dobi djece (Janta, Davies, Jordan i Stewart, 2019.).

Ova nova mjera znatno dakle povećava izdašnost poljskog sustava dječjih doplataka. Nova novčana naknada za odgoj djece nije uvrštena u tablicu 4, jer se u osnovama za određivanje dječjeg doplatka razlikuje od osnovnog dječjeg doplatka, koji je za razliku od ove nove mjere ovisan o dohotku i mijenja se sa dobi djece.

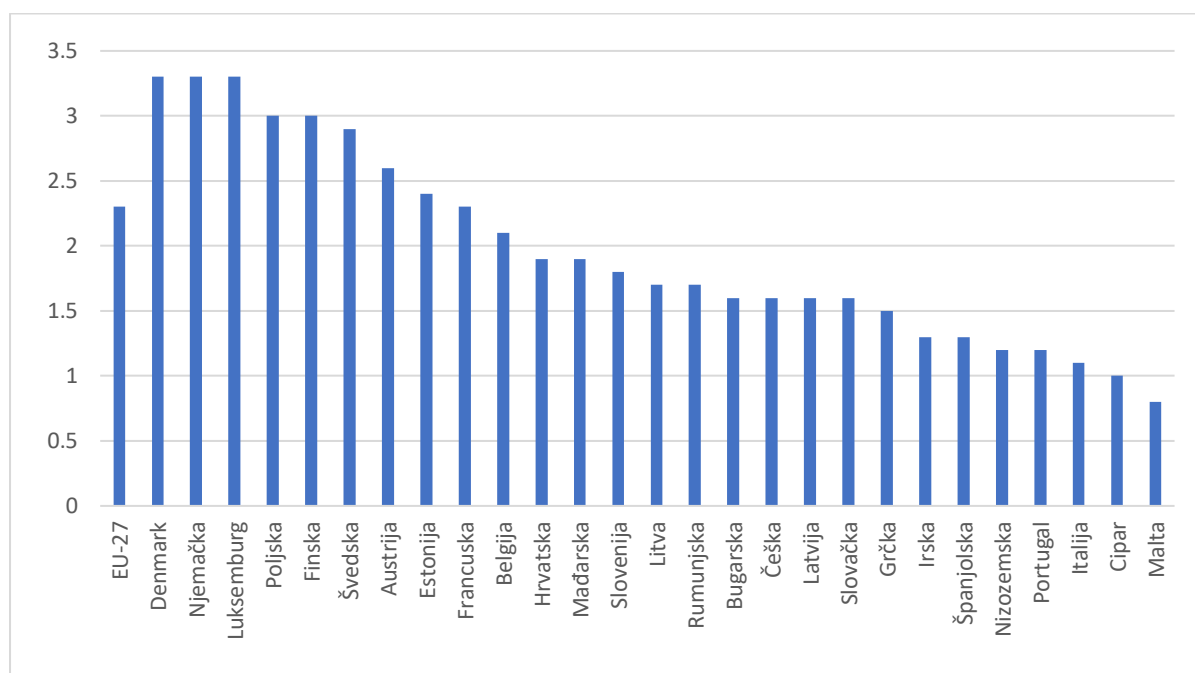
Daljnje usporedbe javnih rashoda za dječje doplatke kao udjela u BDP-u među zemljama daju rezultate u kojima se Irska sa postotkom izjednačuje sa postotkom EU-27, a najlošiji rezultati prisutni su u državama mediteranske Europe poput Španjolske, Portugala, Italije, Malte i Hrvatske.

Ovaj prikaz udjela dječjih doplataka u BDP-u nije potpuna i najrealnija slika obiteljske politike jedne zemlje, jer niski postotci kod zemalja ne znače nužno da zemlja ne provodi dobru obiteljsku politiku, nego može značiti da ne pridaje veliku važnost dječjem doplatku kao mjeri obiteljske politike, te ovu mjeru kompenzira sa drugim mjerama.

Ako se u obzir uzmu sve vrste obiteljskih naknada (podjela prema ESSPROS-u navedena u poglavlju 3.1.) udio u BDP-u se znatno povećava, a i mijenja se poredak među zemljama, što je vidljivo na grafikonu 4.

Grafikon 4 Javni rashodi za obiteljske naknade kao udio u BDP-u, 2019. godina

Izvor: Izrada autora prema podacima sa (Eurostat, 2022.e)

Uključivanjem svih naknada obiteljske politike (novčanih i u naravi) državni izdaci kao udio u BDP-u na cjelokupnoj razini se povećavaju, pa tako prosjek za EU-27 iznosi 2,3%. Države koje su imale najveći udio dječjeg doplatka u BDP-u zadržavaju svoju poziciju i sa sveukupnim obiteljskim naknadama, te je kod njih ujedno i ta razlika najveća. Tim državama se još pridružuju zemlje Sjeverne Europe poput Finske, Švedske i Danske, koje bilježe visoke udjele obiteljskih naknada u BDP-u.

Na začelju Europske unije ostaju uglavnom iste zemlje koje su pokazivale loše rezultate i po kriteriju dječjeg doplatka. To nije slučaj za Hrvatsku, koja prema udjelima obiteljskih naknada u BDP-u znatno poboljšava sliku svoje obiteljske politike i ostvaruje pozitivnu razliku od 1,2%. Napredak, ali u manjoj mjeri je prisutan i kod Mađarske.

Iz podataka o udjelima u BDP-u vidljivo je kako kod svih država postoji manja ili veća sklonost za financiranje dječjih doplataka. Uz promatranja dječjih doplataka kao dijela javnih rashoda, i stavljanja u kontekst javnih financija, potrebno je sredstva dječjih doplataka staviti u okvire osobnih financija, te kao dodatan dio komparativne analize dječjih doplataka zemalja Europske unije, usporediti zemlje po kriteriju udjela dječjih doplataka u neto plaćama pojedine zemlje.

4.3. Dječji doplatak u usporedbi s neto plaćom

Visine dječjih doplataka u različitim državama imaju i različitu važnost za obiteljske proračune (Stropnik, 1996.). Kako bi se utvrdila dostatnost sredstava dječjih doplataka za potrebe obitelji potrebno ih je usporediti sa dohotkom određenog kućanstva, a najbolji pokazatelj za to je omjer dječjeg doplatka sa neto plaćama. Analiza će se izvršiti pomoću OECD-ovog tax benefit kalkulatora koji sadrži i obiteljske naknade.

Model poreznih olakšica TaxBEN je simulacijski model koji je razvio OECD za potrebe usporedbi među državama. To je jedinstveni alat za detaljno istraživanje sustava politika poreznih olakšica i reformi za radno sposobne pojedince i njihove obitelji diljem zemalja. Opseg TaxBEN-a uključuje poreze i socijalne naknade koji zajedno čine velik dio državnih proračuna. TaxBEN izrađuje pokazatelje politike o prihodima kućanstava, troškovima rada i poticajima za rad u različitim obiteljskim situacijama i okruženjima politika. Model obuhvaća naknade za socijalno osiguranje i socijalnu pomoć i univerzalne naknade uključujući naknade za nezaposlenost, minimalni dohodak, naknade za stanovanje i rad, kao i novčane obiteljske naknade. S porezne strane, TaxBEN uključuje porez na dohodak, kao i socijalne doprinose, neporezna obvezna plaćanja i poreze na plaće. TaxBEN slijedi pristup "hipotetske obitelji", odnosno obračunava porezne obveze i prava na naknade za obitelji čije su karakteristike relevantne iz perspektive politike. Različite karakteristike kućanstava mogu biti značajne za različitu uporabu modela i daljnju interpretaciju (OECD, 2020.a).

Ovaj simulacijski model koristan je za potrebe rada jer pokazuje odnos neto plaća i dječjih doplataka, kao sastavnice neto plaća, među zemljama.

Jedan od osnovnih pokazatelja koji se može dobiti izračunima pomoću TaxBEN kalkulatora je neto obiteljski dohodak i njegove potkomponente. Sve novčane varijable kojima se izračun služi odnose se na obiteljske iznose.

Zbroj vrijednosti potkomponentata jednak je neto obiteljskom dohotku, točnije prema formuli: neto obiteljski dohodak = bruto zarada zaposlenika + obiteljske naknade + socijalna pomoć (uključujući naknade za zajamčeni minimalni dohodak) + naknade za nezaposlene (uključujući osiguranje za slučaj nezaposlenosti i pomoć za nezaposlene) + stambene naknade + naknade uvjetovane zapošljavanjem (ili onima koji rade) + invalidnine - porez na dohodak - doprinosi za socijalno osiguranje zaposlenika i neporezna obvezna plaćanja.

Svaka potkomponenta može uključivati iznose povezane s više od jedne vrste naknade koju program nudi, isto kao i više vrsta poreza, pa tako obiteljske naknade uključuju osnovne obiteljske naknade (dječji doplatak), naknade za samohrane roditelje i naknade koje su uvjetovane nekorištenjem skrbi o djeci u ustanovama (primjerice novčana pomoć za roditelje odgajatelje u Hrvatskoj, tj. u Zagrebu), i naknade za odgoj djece (OECD, 2020.a).

Za potrebe rada obiteljske naknade će se interpretirati kao dječji doplatak, koji i predstavlja glavnu sastavnicu obiteljskih naknada, a prilog 1 sadrži pregled svih ostalih naknada koje su uključene u obiteljske naknade u državama.

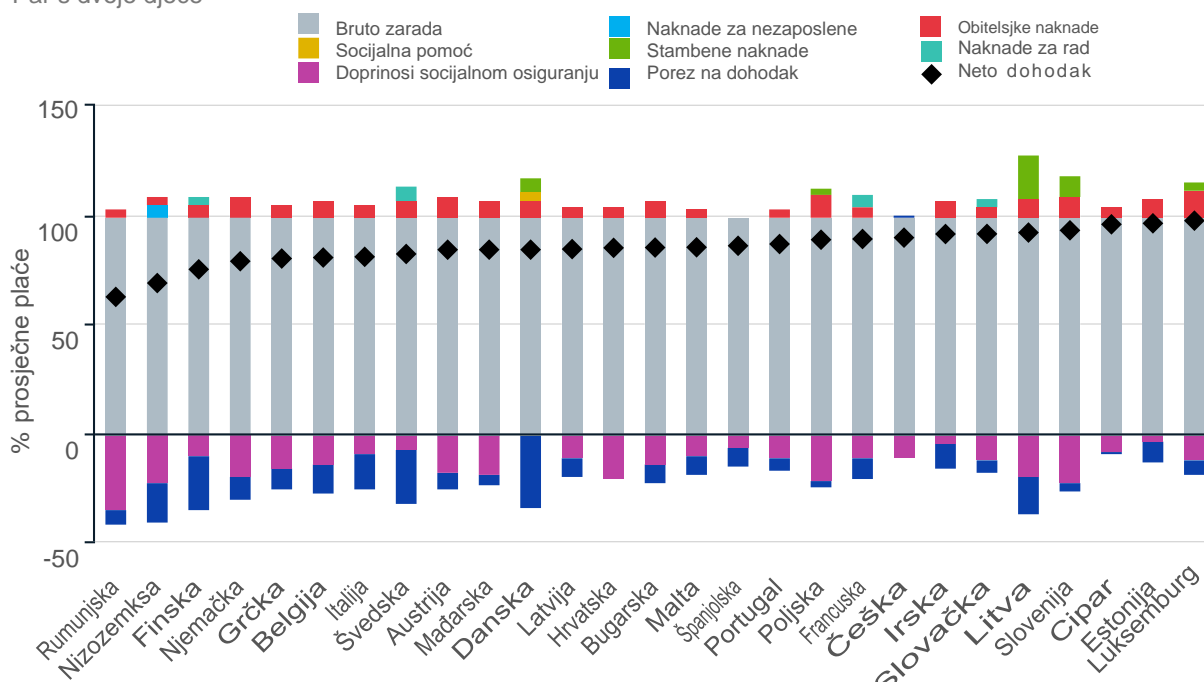
Primjenom ove analize ne uspoređuju se visine neto plaća među zemljama, odnosno ne dolazi se do zaključaka poput onoga koja zemlja ima najveću plaću. Plaće su postavljene na razini prosječne plaće, odnosno pretpostavka je da je bruto iznos plaće radnika odgovara stopostotnom iznosu prosječne plaće pojedine države. Nizak postotak za neto plaću u nekoj zemlji ne znači da je iznos takve plaće nizak, nego da bilježi veće razlike u odnosu na bruto plaću, zbog svih socijalnih naknada koji joj se dodaju i poreza i doprinosa koji je smanjuju.

Na slici 1 se nalaze neto prihodi kućanstva za 2019. godinu.², koji su dobiveni postavljanjem određenih parametara unutar TaxBEN kalkulatora. Za hipotetsku obitelj postavljena je obitelj s dvoje djece, u dobi od 4 i 6 godina, s roditeljima od 40 godina, od kojih je jedno zaposleno na puno radno vrijeme i ima plaću u iznosu prosječne plaće zemlje u kojoj obitelj živi.

Slika 1 Prikaz neto dohotka po državama Europske unije, OECD Tax-BEN kalkulator, 2019. godina

Neto dohodak po državama, 2019

Par s dvoje djece

Izvor: (OECD, 2022.)

Kao što je vidljivo na slici i u prethodno navedenoj formuli dječji doplatk je dodatak na bruto plaću, odnosno stavka koja uvećava neto plaću, u konačnici neto dohodak obitelji.

Dječji doplatk je dominantan socijalna naknada i prisutan je u gotovo svim zemljama Europske unije.

Koliki je postotni iznos neto plaće koja se dobije nakon svih dodataka i umanjenja na stopostotni iznos bruto plaće i koliki je postotak dječjeg doplatka u tom izračunu prikazano je detaljnije u tablici 6, čiji su podaci nastali primjenom istog modela sa istim postavkama.

²Ova godina je odabrana radi lakše usporedivosti i donošenja zaključaka, jer su i podaci za izdatke za dječje doplatke kao udio u BDP-u, prikazani u prethodnom poglavlju, iz 2019. godine, zadnji dostupni podaci sa ESSPROS sustava

Tablica 6 Postotni udjeli neto plaće i dječjeg doplatka u bruto plaći

Država	% neto plaća	% dječji doplatak
Poljska	88,47	10,52
Austrija	83,87	9,5
Slovenija	92,78	9,34
Njemačka	78,6	8,99
Estonija	95,99	8,56
Luksemburg	97,21	8,56
Litva	91,75	7,8
Belgija	80,28	7,56
Bugarska	84,89	7,03
Švedska	81,92	6,99
Mađarska	83,9	6,95
Irska	81,1	6,88
Danska	83,91	6,68
Finska	74,88	5,2
Grčka	79,84	4,98
Italija	80,62	4,91
Hrvatska	84,73	4,73
Cipar	95,55	4,73
Slovačka	91,14	4,44
Latvija	84,17	4,14
Francuska	88,82	4,05
Rumunjska	62,21	3,71
Nizozemska	68,58	3,68
Malta	84,99	3,59
Portugal	86,51	3,4
Španjolska	85,69	0
Češka	89,43	0

Izvor: (OECD, 2022.)

Iz podataka nije vidljiva jedinstvena korelacija između visine dječjih doplatka i neto plaće.

Države kod kojih su visoki postotni iznosi za dječje doplatke u izračunu plaća su Poljska, Litva, Njemačka, Luksemburg, Austrija, Slovenija, Estonija. Taj visok postotak dječjih doplatka u Poljskoj, Luksemburgu, Litvi i Estoniji prate i visoki postotci neto plaće, dok je u Njemačkoj, za 2019. godinu, unatoč visokim postotcima dječjeg doplatka, konačna neto plaća bilježi niske postotke.

Zemlje kod kojih dječji doplatak predstavlja najmanji udio u procesu izračuna iz bruto u neto plaću su Češka i Španjolska kod kojih je taj postotak jednak nuli, i dalje Latvija, Portugal,

Malta, Nizozemska, Rumunjska. Također ne vrijedi pravilo kako niski udjeli dječjeg doplatka znače i nisku neto plaću, u čemu je primjer Češka.

Navedeno upućuje da dječji doplatok ima utjecaj na iznos neto plaće, i posljedično neto dohodak obitelji, ali nije jedina i presudna stavka u izračunima. Ostale socijalne naknade koje se zbrajaju na bruto plaću mogu imati značajniji učinak od dječjeg doplatka, pa je tako na primjer u Litvi, kod koje nisu značajno visoki postotni iznosi za dječji doplatok, visoka razina neto plaće postignuta visokim stambenim naknadama.

Visoke udjele dječjeg doplatka mogu poništiti visoke stope za socijalno osiguranje i porez na dohodak, i obrnuto.

Dostatnost sredstava za potrebe obitelji također još ovisi o životnom standardu neke zemlje i troškovima života u njoj.

Veći dohodak obitelji, koji proizlazi iz dječjih doplataka, može voditi do veće želje za imanjem djece (Gauthier i Hatzius, 1997.).

Koji su stvarni učinci dječjeg doplatka na stope fertiliteta predmet je poglavlja u nastavku.

4.4. Utjecaj dječjeg doplatka na stope fertiliteta

U trenutnoj situaciji niskog fertiliteta i kao odgovor na promjene kroz koje prolaze obitelji, većina država sve više pažnje posvećuje politikama koje pružaju potpore obiteljima (Gauthier i Hatzius, 1997.).

Postoji li veza između obiteljskih politika i fertiliteta i koliki je stvarni doprinos obiteljskih politika u povećanju stopa fertiliteta među zemljama bio je predmet mnogih ekonomskih i demografskih istraživanja, te i dalje ostaje otvoreno pitanje (Letablier, Luci i Thevenon, 2009.).

Vladaju dva mišljenja o učinkovitosti obiteljskih politika, jedno da pronatalističke mjere jedne države mogu poticati roditelje da imaju više djece, a drugo da je odluka o imanju djece privatna i da je potencijalno pronatalistički učinak politika upitan (Gauthier i Hatzius, 1997.).

Razvijena je i ekonomska teorija troškova djece (Willis, 1973.), (Becker, 1981) gdje je potražnja za djecom funkcija individualnih preferencija i troškova djece, pa tako svaka potpora države koja smanjuje troškove djece ili povećava dohodak djece može imati pozitivan učinak na potražnju za djecom.

I u ostvarivanju ovoga cilja država se služi raznim instrumentima obiteljske politike, kao što su novčane naknade i naknade u naravi, kojima se nastoji utjecati na blagostanje obitelji te postići ravnoteža između privatnog i poslovnog života kod roditelja, što posljedično može imati utjecaj na fertilitet (Luci i Thévenon, 2013).

Novčane naknade, odnosno dječji doplatci, u ovom slučaju imaju svrhu smanjenja izravnih troškova djece (Gauthier i Hatzius, 1997.).

Istraživanja koja su do sad provedena o analizi utjecaja dječjeg doplatka na stope fertiliteta daju razne rezultate.

Prema modelu koji su proveli (Gauthier i Hatzius, 1997.) u 22 industrijalizirane zemlje, utvrđeno je da izravne novčane naknade imaju malen ali pozitivan učinak na fertilitet, točnije povećanje naknada za 25% rezultirala povećanjem fertiliteta od oko 0,07 djece po ženi u prosjeku. Također su analizirane razlike u učincima naknada prema paritetu rađanja, te je utvrđen veći učinak naknada za prvo dijete, a manja vjerojatnost za povećanje fertiliteta je kod zemalja koje isplaćuju naknade tek od trećeg djeteta, što je bio slučaj sa Francuskom tada. Pozitivan utjecaj dječjeg doplatka na stope fertiliteta nije pronađen u Anglosaksonskim državama, za razliku od Skandinavskih zemalja i zemalja kontinentalne i Južne Europe, gdje je taj utjecaj značajan.

Sambt i Stropnik (2007.) su proveli istraživanje u 14 zemalja Europske unije, među preko 35 tisuća ispitanika. Ispitanicima je bilo postavljeno pitanje i oko dječjeg doplatka kao poželjne mjere koja bi mogla imati posljedice na njihove odluke o imanju više djece, te preferiranom oblikovanju sustava dječjeg doplatka.

Većina ispitanika u svim zemljama preferira uređenje doplatka za djecu prema dobi djece, te sustav dječjeg doplatka sa istim iznosima za svu djecu bez obzira na redoslijed njihova rađanja.

U većini zemlja znatan porast iznosa dječjeg doplatka je izabran kao poželjna mjera. Ako država provede znatno povećanje dječjeg doplatka, od 7% ispitanika u Austriji do 67% ispitanika u Italiji će se vjerojatno odlučiti za drugo (sljedeće) dijete.

Istraživanja na temu utjecaja dječjeg doplatka na stope fertiliteta zahtijevaju dublju analizu, te se do zaključaka dolazi primjenom složenijih metoda. Autori iz dva navedena istraživanja su se služili kvantitativnom metodom, ekonometrijski model u kojem su postavljene numeričke varijable i korelacija između njih, i kvalitativnom metodom, ispitivanjem referentne grupe o preferencijama i mogućim odabirima.

Zaključci u ovom poglavlju se temelje na opisnom i intuitivnom pristupu, gdje se iz do sad prikazanih podataka o sustavima i iznosima osnovnih dječjih doplataka koje imaju zemlje članice Europske unije, dodataka za obitelji s većim brojem članova, usporedbom sa BDP-om i neto plaćama u državama, deskriptivnom metodom analizira utjecaj dječjih doplataka na stope fertiliteta.

U svim državama Europske unije prevladavaju niske stope fertiliteta, sa razinama ispod zamjenske stope fertiliteta. Kakav je međuodnos stopa fertiliteta sa svim relevantnim pokazateljima dječjeg doplatka prikazano je u tablici 7.

Tablica 7 Učinak dječjeg doplatka na stope fertiliteta, prikaz podataka od najvećeg do najmanjeg

Stope fertiliteta		Javni rashodi za dječje doplatke kao udio u BDP-u		Dječji doplatak kao dio neto plaće		Popis zemalja koje imaju definiranu dodatnu naknadu obitelji sa većim brojem članova
Prosjek	1,53	%	0,9	%	5,81	
Francuska	1,86	Njemačka	1,5	Poljska	10,52	Austrija
Rumunjska	1,77	Austrija	1,5	Austrija	9,5	Belgija
Irska	1,71	Luksemburg	1,5	Slovenija	9,34	Estonija
Češka	1,71	Belgija	1,4	Njemačka	8,99	Francuska
Švedska	1,71	Poljska	1,4	Estonija	8,56	Hrvatska
Danska	1,7	Francuska	1	Luksemburg	8,56	Italija
Estonija	1,66	Irska	0,9	Litva	7,8	Latvija
Litva	1,61	Danska	0,8	Belgija	7,56	Mađarska
Slovenija	1,61	Grčka	0,8	Bugarska	7,03	Poljska
Latvija	1,61	Češka	0,7	Švedska	6,99	Slovenija
Belgija	1,58	Estonija	0,7	Mađarska	6,95	Španjolska
Bugarska	1,58	Litva	0,7	Irska	6,88	Švedska
Nizozemska	1,57	Nizozemska	0,7	Danska	6,68	
Slovačka	1,57	Rumunjska	0,6	Finska	5,2	
Mađarska	1,55	Švedska	0,6	Grčka	4,98	
Njemačka	1,54	Slovačka	0,6	Italija	4,91	
Hrvatska	1,47	Mađarska	0,6	Hrvatska	4,73	
Austrija	1,46	Finska	0,6	Cipar	4,73	
Poljska	1,44	Slovenija	0,5	Slovačka	4,44	
Portugal	1,43	Cipar	0,5	Latvija	4,14	
Finska	1,35	Latvija	0,4	Francuska	4,05	
Luksemburg	1,34	Bugarska	0,4	Rumunjska	3,71	
Grčka	1,34	Portugal	0,4	Nizozemska	3,68	
Cipar	1,33	Italija	0,4	Malta	3,59	
Italija	1,27	Malta	0,4	Portugal	3,4	
Španjolska	1,23	Hrvatska	0,3	Češka	0	
Malta	1,14	Španjolska	0,3	Španjolska	0	

Izvor: Izrada autora prema (Eurostat, 2022.a), (Eurostat, 2022.e), (OECD, 2022.), (MISSOC, 2022.)

Najveću stopu fertiliteta u Europskoj uniji u 2019. godini imala je Francuska, što potvrđuje uspješnost provođenja politike dječjeg doplatka sa osnovnim dječjim doplatkom, koji se isplaćuje tek sa drugim djetetom, te dodatkom za obitelji s najmanje troje djece.

Kod ostalih zemalja koje imaju najbolje pokazatelje po svim parametrima se ne može potvrditi proporcionalna veza sa stopom fertiliteta. Tako na primjer stope fertiliteta su niske ili niže od prosjeka kod Austrije, Njemačke, Poljske, Luksemburga.

Uspješnim se pokazao i danski sustav u kojem su iznosi osnovnog dječjeg doplatka najviši za najmlađu djecu.

Irska i Švedska su primjer zemalja kod kojih univerzalan sustav dječjih doplataka, sa isplatom jednakih iznosa za svu djecu, rezultira višim stopama fertiliteta, ili bar onim u vrhu Europske unije.

Države kod kojih je dodatna mjera za velike obitelji djelomično utjecala na podizanje stopa fertiliteta malo iznad prosjeka su Belgija, Estonija, Latvija i Slovenija.

Za razliku od nepostojanja stroge proporcionalnosti između izdašnih dječjih doplataka (po pokazateljima BDP-a i neto plaće) i viših stopa fertiliteta kod država, manje izdašni sustavi i sustavi s lošijim parametrima pokazuju i niže stope fertiliteta. Zemlje Južne Europe kojima su pokazatelji uglavnom bili ispodprosječni, nalaze se i na dnu ljestvice stopa fertiliteta u Europskoj uniji, što se posebno odnosi na Italiju, Španjolsku i Maltu.

Sve navedeno upućuje kako ne postoji jedinstvena korelacija između dječjih doplataka i stopa fertiliteta među svim zemljama Europske unije.

Provedena analiza dovodi do zaključka kako visokim stopama fertiliteta ne pogoduju izdašne politike dječjih doplataka, bar ne u mjeri zadovoljavanja demografskih potreba.

Visoki izdaci jedne države za dječje doplatke ne moraju nužno rezultirati povećanjem stopa fertiliteta, te u većini slučajeva imaju neutralan učinak. Izdašni sustavi služe održavanju postojećih stopa fertiliteta i nedovođenju istih na niže razine, jer smanjenje naknada može imati negativan učinak, odnosno, kako je utvrđeno analizom, države čije politike ne pridaju veću važnost dječjim doplatcima imaju i niže stope fertiliteta.

Navedeni zaključci bi se trebali uzeti sa zadržkom, budući da se detaljnijim istraživanjima pojedinačnih podataka može doći do drugih rezultata i da dječji doplatok nije jedina stavka koja utječe na fertilitet.

Na fertilitet utječe nekoliko čimbenika koji se mijenjaju tijekom vremena te je zahtjevno izolirati mogući utjecaj jednog od čimbenika (Bonoli, 2008.).

Novčane potpore ne mogu jedine imati utjecaj na ponašanje fertiliteta, i ukoliko je taj utjecaj mjerljiv, on se uglavnom čini niskim.

Samo kombinacija mjera obiteljske politike, koja pruža trajnu i dugoročnu podršku, može imati utjecaj na odluke o imanju djece. Učinkovitost politike ovisi o postojanju kombinirane potpore (novčanih naknada i naknada u naravi) koja pruža kontinuiranu potporu tijekom djetinjstva (Letablier, Luci i Thevenon, 2009.).

5. ZAKLJUČAK

Razvoj mjera obiteljske politike uglavnom je uzrokovan značajnim društvenim promjenama, kao što su opadanje fertiliteta, zapošljavanje žena te pojava siromaštva kod djece. Kao odgovor na fiskalne, društvene, gospodarske i ekonomske izazove koje sa sobom nose navedene promjene, države članice Europske unije djeluju mjerama obiteljske politike od kojih je najčešće korišten dječji doplatok. Europska unija nema razvijen ujednačeni sustav socijalne zaštite, pa se i sustavi dječjeg doplatka razlikuju po zemljama s obzirom da se oblikuju na nacionalnoj razini u skladu sa obilježjima i potrebama jedne zemlje. Razlike u visini iznosa doplatka nastupaju pri utvrđivanju prava na isplatu dječjeg doplatka, koje može ovisiti o dohotku obitelji, te o broju i dobi djece. Sustavi tako mogu varirati od jednostavnijih do kompleksnijih, u kojima je isplata doplatka za djecu povezana sa više uvjeta. Kod gotovo svih zemalja u Europskoj uniji dječji doplatok je ovisan o nekoj od nabrojanih komponenata, pa tako četrnaest zemalja ima sustav dječjeg doplatka s provjerom dohotka obitelji, a ta provjera može uključivati i ostatak imovine obitelji. Kod osam država se dječji doplatok mijenja s dobi djece, uglavnom su iznosi viši za stariju djecu, te je postavljena gornja dobna granica do koje dijete može primiti dječji doplatok, u većini slučajeva to je dok se ne navrší 18 godina ili duže u posebnim uvjetima školovanja. Dječji doplatok može imati i demografski cilj, a to je vidljivo kada se on mijenja s brojem djece. U čak sedamnaest država dječji doplatok ovisi o broju djece, iznosi koje obitelji primaju najčešće rastu s povećanjem broja djece. Osim ovoga postoje i sustavi sa dodatcima za obitelji s većim brojem članova, koji su kao posebna naknada prisutni kod dvanaest država.

Javni rashodi za dječje doplatke kao udio u BDP-u pojedine države pokazatelj su izdašnosti sustava, te je prosjek za EU u 2019. godini iznosio 0,9%. Zemlje s najvećim postotcima u ovome pokazatelju, uglavnom imaju i najveći postotak dječjeg doplatka u izračunu neto plaće (što ne mora nužno značiti i veći postotni iznos neto plaće). Ova proporcionalnost se ne može primijeniti na stope fertiliteta u državama. Naime analiza koja je provedena u ovom radu upućuje na to kako izdašne politike dječjih doplatka ne moraju nužno rezultirati i visokim stopama fertiliteta. Izdaci za dječje doplatke u većini slučajeva imaju neutralan učinak, pa tako izdašni sustavi služe održavanju postojećih stopa fertiliteta i nedovođenju istih na niže razine, jer smanjenje naknada može imati negativan učinak, odnosno, kako je utvrđeno analizom, države čije politike ne pridaju veću važnost dječjim doplatcima imaju i niže stope fertiliteta. Niskim proračunskim izdacima za dječje doplatke ne mogu se postići visoki rezultati, a za

zemlje s visokim izdacima ključno je oblikovanje potpora. Uspješnim sustavima kod država, u pogledu utjecaja na fertilitet, pokazali su se univerzalni sustavi dječjeg doplatka, sustavi u kojima su iznosi dječjeg doplatka veći za najmlađu djecu, te sustavi koji sredstva dječjeg doplatka isplaćuju tek s drugim djetetom.

Dječji doplatci nisu jedina stavka koja utječe na fertilitet, te je zahtjevno donositi zaključke na temelju jedne izolirane mjere. Kao što i udjeli dječjeg doplatka u BDP-u nisu najrealnija slika obiteljske politike jedne države (postotci se povećavaju uvrštavanjem ostalih mjera), i kao što dječji doplatok nije jedina stavka koja se uzima u obzir u izračunu neto plaće (učinak dječjih doplata se može znatno promijeniti ostalim naknadama koje se dodaju ili oduzimaju od iznosa bruto plaće), tako i stope fertiliteta nisu samo funkcija dječjeg doplatka.

Jedino u kombinaciji sa ostalim mjerama obiteljske politike mogu se postići značajniji rezultati u realizaciji ovoga cilja, kao i ostalih ciljeva poput smanjenja siromaštva kod djece i usklađivanja obiteljskog i poslovnog života kod žena.

Iako se dječji doplatci nisu pokazali kao najvažniji čimbenik pri donošenju odluke o imanju djece, njihova se korisnost ogleda u stvaranju minimalnih egzistencijalnih uvjeta za djecu, jer se dječjim doplatcima smanjuju izravni troškovi djece. Države svakako djecu ne bi trebale promatrati kao trošak nego kao investiciju, odnosno ulaganje u budućnost.

POPIS LITERATURE:

1. Avram, S. (2018.), Who benefits from the 'hidden welfare state'? The distributional effects of personal income tax expenditure in six countries, *Journal of European Social Policy*, 28(3), 271–293. <https://doi.org/10.1177/0958928717735061>
2. Becker, G. S. (1981). *A Treatise on the Family*, Cambridge, MA/London: Harvard University Press
3. Bejaković, P. (2004.), Siromaštvo, nejednakost i socijalna isključenost, u: Ott, K. (ur.), *Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji: izazovi institucionalne prilagodbe* (str. 75-98.), Zagreb, Institut za javne financije: Zaklada Friedrich Ebert
4. Bonoli, G. (2008.), The impact of social policy on fertility: Evidence from Switzerland, *Journal of European Social Policy*, 18(1), 64–77. <https://doi.org/10.1177/0958928707081074>
5. Bruckmayer, M., Picken, N. i Janta, B. (2020.), Developments in child and family policy in the EU in 2019 : European platform for investing in children : third annual thematic report (e-publikacija), preuzeto s <https://data.europa.eu/doi/10.2767/10833>
6. Bundesagentur für arbeit (b.d.), Financial Support, preuzeto 1. srpnja 2022. s <https://www.arbeitsagentur.de/en/financial-support>
7. Chzhen, Y. (2017.), We cannot end child poverty in Europe without measuring all of its dimensions, preuzeto 29. svibnja 2022. s <https://blogs.unicef.org/evidence-for-action/we-cannot-end-child-poverty-in-europe-without-measuring-all-of-its-dimensions/>
8. Čipin, I. (2018.), Totalna stopa fertiliteta, preuzeto 21. ožujka 2022. s <https://clps.hr/totalna-stopa-fertiliteta/>
9. Dobrotić, I. (2015.), Politike usklađivanja obiteljskih obaveza i plaćenog rada i položaj roditelja na tržištu rada, *Revija za socijalnu politiku*, 22(3), 353-374. <https://doi.org/10.3935/rsp.v22i3.1258>
10. Encyclopedia.com (b.d.), Family Allowances, preuzeto 10. lipnja 2022. s <https://www.encyclopedia.com/social-sciences/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/family-allowances>
11. Eur-Lex (2004.), Regulation (EC) No 883/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the coordination of social security systems (Text with

- relevance for the EEA and for Switzerland), preuzeto 4. srpnja 2022. s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32004R0883&qid=1656887896071>
12. Europska komisija, Eurostat, (2019.), European system of integrated social protection statistics: ESSPROS, manuals and user guidelines: 2019 edition, Publications Office, <https://data.europa.eu/doi/10.2785/144196>
  13. Europska komisija (2021.) The European Pillar of Social Rights Action Plan (e publikacija), preuzeto s https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-action-plan_hr
  14. Europska komisija (2017.), The European Pillar of Social Rights in 20 principles, preuzeto 27. svibnja 2022. s https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_en
  15. Europska komisija, (2020.), *European Commission report on the impact of demographic change* (e-publikacija), preuzeto s https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/demography_report_2020_n.pdf
  16. Europska komisija (b.d.), The EU Strategy on the Rights of the Child and the European Child Guarantee, preuzeto 28. svibnja 2022. s https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/rights-child/eu-strategy-rights-child-and-european-child-guarantee_en
  17. Europska komisija (b.d.a), Early childhood education and care, preuzeto 27. lipnja 2022. s <https://education.ec.europa.eu/hr/education-levels/early-childhood-education-and-care>
  18. Europska komisija (b.d.b), Eurydice National Education Systems (e-publikacija), preuzeto s https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-education-and-care-14_hr
  19. Eurostat (2020.), Population structure and ageing, preuzeto 27. lipnja 2022. s https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing
  20. Eurostat. (2020.a). Women's employment in the EU, preuzeto 18. svibanj 2022. s <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20200306-1>
  - 21.

- Eurostat (2021.), Fertility statistics, preuzeto 2. veljače 2022. s https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Fertility_statistics
22. Eurostat (2022.a), Total fertility rate, Fertility indicators (podatkovni dokument), <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
  23. Eurostat (2022.b), Number of private households by household composition, number of children and age of youngest child (1 000) (podatkovni dokument), <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
  24. Eurostat (2022.c), Total employment, females, from 20 to 64 years, Employment and activity by sex and age - annual dana (podatkovni dokument), <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
  25. Eurostat (2022.d), At-risk-of poverty rate (cut-off point: 60% of median equivalised income after social transfers, At-risk-of poverty rate for children (aged less than 18) (podatkovni dokument), <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
  26. Eurostat (2022.e), Social protection expenditure, Tables by benefits - family/children function (podatkovni dokument), <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
  27. Frejka, T. (2008.), Parity distribution and completed family size in Europe: Incipient decline of the two-child family model?, *Demographic research*, 19(4), 47-72. <http://www.demographic-research.org/Volumes/Vol19/4/>
  28. Gauthier, A. H. i Hatzius, J. (1997.), Family benefits and fertility: An econometric analysis. *Population studies*, 51(3), 295-306. <https://doi.org/10.1080/0032472031000150066>
  29. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (b.d.), Doplatak za djecu, preuzeto 2. veljače 2022. s <https://www.mirovinsko.hr/hr/doplatak-za-djecu/12>
  30. Immervoll, H., Sutherland, H., i de Vos, K. (2000.), *Child poverty and child benefits in the European Union*, (EUROMOD Working Paper, br. EM1/00), preuzeto s <https://www.microsimulation.ac.uk/publications/publication-507815/>
  31. Janta, B., Davies, L. M., Jordan, V., i Stewart, K. (2019.), Recent Trends in Child and Family Policy in the EU: European Platform for Investing in Children: Annual Thematic Report (e-publikacija) preuzeto s <https://data.europa.eu/doi/10.2767/069345>
  32. Jaumotte, F. (2004.), Labour force participation of women: Empirical evidence on the role of policy and other determinants in OECD countries. *OECD Economic*

studies, 2003(2), 51-108., preuzeto s
<https://search.oecd.org/economy/growth/economicstudies.htm>

33. Kletečki Radović, M., Vejmelka, L. i Družić Ljubotina, O. (2017.), Učinak siromaštva na dobrobit i kvalitetu života obitelji iz perspektive djece, *Ljetopis socijalnog rada*, 24(2), 199-242. <https://doi.org/10.3935/ljsr.v24i2.181>
34. Ledić, M. (2018). Dohodovno i multidimenzionalno siromaštvo djece u Hrvatskoj. *Privredna kretanja i ekonomska politika*, 26 (2 (141)), 7-58. <https://doi.org/10.15179/pkiep.26.2.1>
35. Letablier, M. T., Luci, A. i Thévenon, O. (2009.), The costs of raising children and the effectiveness of policies to support parenthood in European countries: a Literature Review, A report to the European Commission (e publikacija), preuzeto s https://www.researchgate.net/publication/32221161_The_costs_of_raising_children_and_the_effectiveness_of_supporting_parenthood_policies_in_European_countries_A_Literature_Review
36. Leutar, Z. (2004.), Žena između svijeta rada i obitelji, *Društvena istraživanja*, 6(74), 1159-1177. <https://hrcak.srce.hr/16255>
37. Luci-Greulich, A., i Thévenon, O. (2013.), The Impact of Family Policies on Fertility Trends in Developed Countries, *European Journal of Population*, 29(4), 387-416. <https://doi.org/10.1007/s10680-013-9295-4>
38. MISSOC (2022.), *MISSOC Comparative tables* (podatkovni dokument), preuzeto s <https://www.missoc.org/missoc-database/comparative-tables/>
39. Ministarstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnost, Direktorat za družino (b.d.) Otroški dodatek, preuzeto 1. srpnja 2022. s <https://www.gov.si teme/otroski-dodatek/>
40. Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migracione, Seguridad Social (b.d.), Family benefits, preuzeto 1. srpnja 2022. s <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/PrestacionesPensionesTrabajadores/10967/27924/27936>
41. Ministry of labour and social affairs (b.d.), State Social Support, preuzeto 5. Srpnja 2022. <https://www.mpsv.cz/web/en/state-social-support>
42. OECD (2020.), The OECD tax-benefit model for Romania, Description of policy rules

- for 2020. (e-publikacija), preuzeto s <https://www.oecd.org/els/soc/TaxBEN-Romania-2020.pdf>
43. OECD (2020.a), *TaxBEN: The OECD tax-benefit simulation model, Methodology, user guide and policy application* (e-publikacija), preuzeto s <https://www.oecd.org/social/benefits-and-wages/OECD-TaxBEN-methodology-and-manual.pdf>
44. OECD (2022.), Tax-benefit web calculator (podatkovni dokument), preuzeto s <https://www.oecd.org/els/soc/tax-benefit-web-calculator/>
45. Olsaretti, S. (2013.), Children as Public Goods?, *Philosophy & Public Affairs*, 41(3), 226–258. <https://www.jstor.org/stable/42703856?seq=1>
46. Pavliček Budimir, B. (2018.), Državne potpore obiteljima s djecom: prikaz odabranih novčanih potpora i usporedba Hrvatske i nekih europskih država. *Zagrebačka pravna revija*, 7(3), 353-371. preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/229911>
47. Pezer, M. (2020.), *Utjecaj obiteljskih politika u Republici Hrvatskoj i odabranim europskim zemljama na blagostanje obitelji s djecom*, doktorski rad, Ekonomski fakultet u Zagrebu, Zagreb
48. Puljiz, V. (1999.), Profili obiteljske politike, *Revija za socijalnu politiku*, 6(1), 21-33. <https://doi.org/10.3935/rsp.v6i1.313>
49. Sambt, J. i Stropnik, N. (2007.), Porodni dopust i dječje naknade: stavovi, prioriteti i mogući učinci, *Revija za socijalnu politiku*, 14(3-4), 347-371. <https://doi.org/10.3935/rsp.v14i3.714>
50. Simonyi, A. (2011.), Ravnoteža između posla i života te važnost ustanova za djecu. *Djeca u Europi*, 3(5), 24-25. <https://hrcak.srce.hr/144708>
51. Stropnik, N. (1996.), Obiteljske politike u Europi, *Revija za socijalnu politiku*, 3(2), 105- 115. <https://doi.org/10.3935/rsp.v3i2.471>
52. Thévenon, O. (2011.), Family Policies in OECD Countries : A Comparative Analysis, *Population and Development Review*, 37(1), 57–87. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2011.00390.x>
53. Topolčić, D. (2001.), Muškarci to ne rade: Rodno segregirana podjela rada u obitelji, *Društvena istraživanja*, 10 (4/5), 767-789 <https://hrcak.srce.hr/20003>
52. UNICEF (2020.), Universal child benefits: policy issues and options (e-publikacija), preuzeto s https://apo.org.au/sites/default/files/resource-files/2020-06/apo-nid306387_0.pdf

55. Urban, I. (2017.), Measuring income redistribution: beyond the proportionality standard, (No.). (EUROMOD Working Paper, br. EM1/17), preuzeto s <https://euromod-web.jrc.ec.europa.eu/research/publications/measuring-income-redistribution-beyond-proportionality-standard>
56. Urban, I. i Pezer, M. (2018.), Microsimulation of Child Benefits: A Review of Studies, International Journal of Microsimulation, International Microsimulation Association, 11(3), 134-169. preuzeto s <https://microsimulation.pub/articles/0019>
57. Urban, I. i Pezer, M. (2019.), O doplatku za djecu, Newsletter: povremeno glasilo Instituta za javne financije, (118), 1–7. <https://doi.org/10.3326/nlh.2019.118>
58. Willis, R. J. (1973.), A new approach to the economic theory of fertility behavior. Journal of political Economy, 81(2, Part 2), S14-S64. <https://doi.org/10.1086/260152>
59. World bank (2019.), *Analitička podloga za Nacionalnu razvojnu strategiju Republike Hrvatske do 2030.: Obiteljske politike* (e publikacija), preuzeto s <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/266921604613782895-0080022020/original/5Obiteljskepolitike.pdf>
60. Your Europe (b.d.), Family benefits, preuzeto 2. veljače 2022. s https://europa.eu/youreurope/citizens/work/unemployment-and-benefits/family-benefits/index_en.htm
61. Zakon o doplatku za djecu, Narodne novine br. 94/01., 138/06., 107/07., 37/08., 61/11., 112/12., 82/15. i 58/18. (2001.)
62. Zrinščak, S. i Puljiz, V. (2002.), Hrvatska obiteljska politika u europskom kontekstu, Revija za socijalnu politiku, 9(2), 117-137. <https://doi.org/10.3935/rsp.v9i2.170>

POPIS TABLICA

Tablica 1 Totalna stopa fertiliteta u zemljama Europske unije, u razdoblju od 1960. do 2020..5	
Tablica 2 Preged socio-demografskih pokazatelja za zemlje Europske unije (EU), 2020. 10	
Tablica 3 Parametri za utvrđivanje prava na dječji doplatok u zemljama Europske unije 27	
Tablica 4 Prikaz osnovnih dječjih doplataka po zemljama Europske unije 29	
Tablica 5 Prikaz dodataka za velike obitelji po zemljama Ezropske unije.....37	
Tablica 6 Postotni udjeli neto plaće i dječjeg doplatka u bruto plaći 45	
Tablica 7 Učinak dječjeg doplatka na stope fertiliteta, prikaz podataka od najvećeg do najmanjeg 49	

POPIS SLIKA

Slika 1 Prikaz neto dohotka po državama Europske unije, OECD Tax-BEN kalkulator, 2019. godina.....44	
--	--

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1 Totalna stopa fertiliteta u Europskoj uniji, u razdoblju od 2001. do 2020.godine ...4	
Grafikon 2 Kućanstva prema broju djece, EU-27, 2010.-2020. (u tisućama) 6	
Grafikon 3 Javni rashodi za dječje doplatke kao udio u BDP-u, 2019.godina 39	
Grafikon 4 Javni rashodi za obiteljske naknade kao udio u BDP-u, 2019. godina 41	

ZAHVALA

Zahvaljujem se svom mentoru, izv. prof. dr. sc. Ivanu Čipin koji je svojim znanstvenim i stručnim savjetima oblikovao ideju i pomogao mi u izradi ovog diplomskog rada. Zahvaljujem mu se na iskazanom povjerenju, strpljenju i vodstvu.

Zahvalu upućujem i svim djelatnicima Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu na suradnji, ugodnom boravku i stečenim znanjima.

Na poseban način se zahvaljujem djelatnicima Instituta za javne financije, dr. sc. Ivici Urban i dr. sc. Martini Pezer, koji su me usmjeravali tijekom pisanja rada, čija je tema srodna području njihovog znanstveno- istraživačkog djelovanja.

Također, zahvaljujem svojim prijateljicama i prijateljima, kolegicama i kolegama koji su uvijek bili uz mene i koji su mi fakultetsko vrijeme uljepšali svojim prisustvom.

Posebnu zahvalnost iskazujem svojoj obitelji, roditeljima i sestrama, na beskonačnoj moralnoj podršci i razumijevanju tijekom cijelog mog studiranja.

ŽIVOTOPIS

Janja Pilić rođena je 26. 8. 1997. godine u Prozoru-Rami, Bosna i Hercegovina. Osnovnu i srednju školu, opću gimnaziju završava u Gornjem Vakufu- Uskoplju, BiH, nakon čega odlazi u Zagreb i u 2016. godini upisuje redovni integrirani preddiplomski i diplomski studij Poslovne ekonomije na Ekonomskom fakultetu. U akademskoj godini 2019./2020. odlučuje se za smjer Financije. U sklopu Erasmus+ programa, studentica provodi jedan semestar studentske razmjene na Karl- Franzens-Universitat Graz, Austrija. Tijekom studija bila je član studentske udruge Klub bosanskih studenata, obavljala je demonstrature na kolegiju Trgovačko pravo i izvodila studentsku praksu na Institutu za javne financije.

PRILOZI

Prilog 1. Popis svi obiteljskih naknada po zemljama koje su uključene pri izračunu u Tax-BEN kalkulatoru

Ime države	Obiteljske naknade	Naziv obiteljskih naknada na nacionalnom jeziku
Austrija	1. Family allowance (including School Bonus and multiple child bonus) 2. Child tax credit 3. Child-care benefits for formal centre-based care	1. Familienbeihilfe (inkl. Schulstartgeld und Mehrkindzuschlag) 2. Kinderabsetzbetrag 3. Kinderbetreuungsgeld
Belgija	1. Family benefit - rules for Wallonia modelled	1. Allocations familiales
Bugarska	1. Family benefit 2. First grade school allowance 3. Alimony advance payment	1. Месечни помощи за дете 2. Еднократна помощ за деца записани в първи клас 3. Изплащане на присъдена издръжка от държавата
Hrvatska	1. Child allowance 2. Subsidy for stay-at-home parent (city of Zagreb) (since 2017)	1. Doplatak za djecu 2. Novčana pomoć za roditelja odgojitelja
Cipar	1. Child benefit 2. Single parent benefit	1. Επίδομα τέκνου 2. Επίδομα μονογονεϊκής οικογένειας...
Češka	1. Child allowance 2. Parental allowance	1. Přídavek na dítě 2. Rodičovský příspěvek
Danska	1. Child and youth allowance 2. Ordinary and extra child allowance to lone parents, and advance payment of child support	1. Børnechecken 2. Ordinært børnetilskud; ekstra børnetilskud; forskudsvis udbetalt børnebidrag
Estonija	1. Child allowance 2. Child care allowance 3. Maintenance allowance (since 2017)	1. Lapsetoetus 2. Lapsehooldustasu 3. Elatisabi

Ime države	Obiteljske naknade	Naziv obiteljskih naknada na nacionalnom jeziku
Finska	<ol style="list-style-type: none"> 1. Child benefit 2. Maintenance allowance 3. Home care allowance - supplement for Helsinki modelled 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lapsilisä 2. Elatustuki 3. Lasten kotihoidon tuki
Francuska	<ol style="list-style-type: none"> 1. General family benefit 2. School allowance 3. Large family allowance 4. Lone-parent benefits 5. Young child benefit 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Allocations Familiales 2. Allocation Rentrée Scolaire (ARS) 3. Complément Familial 4. Allocation de soutien familial 5. Allocation de base de la prestation d'accueil du jeune enfant
Njemačka	<ol style="list-style-type: none"> 1. Child tax credit 2. Supplementary child allowance 3. Education and participation package for those receiveing unemployment benefit II 4. Alimony advance for lone parents 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kindergeld 2. Kinderzuschlag 3. Bildungspaket 4. Unterhaltsvorschuss
Grčka	<ol style="list-style-type: none"> 1. Single child support allowance (2013-2017) 2. Child allowance (since 2018) 3. Special benefit for large families (2013-2017) 4. Benefit for unprotected children (2001-2016) 5. Low income support for families with children in compulsory education (2003-2017) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ενιαίο Επίδομα Στήριξης Τέκνων 2. Επίδομα Παιδιού 3. Ειδικό Επίδομα Τρίτεκνων και Πολύτεκνων 4. Επίδομα απροστάτευτων παιδιών 5. Εισοδηματική ενίσχυση για οικογένειες με παιδιά στην υποχρεωτική εκπαίδευση
Μαδάρσκα	<ol style="list-style-type: none"> 1. Family allowance 2. Regular child protection allowance 3. Childcare allowance 4. Child raising support 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Családi pótlék 2. Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény 3. Gyermekgondozást segítő ellátás 'GYES' 4. Gyermeknevelési támogatás

Ime države	Obiteljske naknade	Naziv obiteljskih naknada na nacionalnom jeziku
Irska	<ol style="list-style-type: none"> 1. Child benefit 2. One-Parent Family Payment (OFP) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sochar Linbh 2. An Íocaíocht Theaghlaigh Aontuismitheora
Italija	<ol style="list-style-type: none"> 1. Family allowance 2. Allowance for large families 3. Infant allowance 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Assegni al Nucleo Familiare 2. Assegno per famiglie numerose 3. Bonus bebé
Latvija	<ol style="list-style-type: none"> 1. Family state benefit 2. Maintenance Guarantee Fund 3. Childcare benefit 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ģimenes valsts pabalsts 2. Uzturlīdzekļu garantiju fonds 3. Bērna kopšanas pabalsts
Litva	<ol style="list-style-type: none"> 1. Child benefit 2. Children's maintenance benefit 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Išmoka vaikui 2. Vaikų išlaikymo išmokos
Luksemburg	<ol style="list-style-type: none"> 1. Family benefit 2. School expenses allowance 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Allocation pour l'avenir des enfants 2. Allocation de rentrée scolaire
Malta	<ol style="list-style-type: none"> 1. Children's allowance 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Allowance tat-Tfal
Nizozemska	<ol style="list-style-type: none"> 1. Child benefit according to General Child Benefit Act 2. Targeted additional child benefit 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Algemene Kinderbijslagwet, AKW 2. Wet op het kindgebonden budget, WKB
Poljska	<ol style="list-style-type: none"> 1. Family allowance, including: <ul style="list-style-type: none"> • Basic family allowance • Allowance for single parents • Allowance for raising a child in a large family • Allowance at beginning of the school year • Child care allowance during parental leave 2. Family 500 Plus Programme (since 2016) 3. Benefit "Good start" (since 2019) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zasiłek rodzinny 2. Program Rodzina 500 Plus, świadczenie wychowawcze 3. Program "Dobry start"
Portugal	<ol style="list-style-type: none"> 1. Family benefit 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Abono de Família para Crianças e Jovens

Ime države	Obiteljske naknade	Naziv obiteljskih naknada na nacionalnom jeziku
Rumunjska	1. Monthly state allowance for children 2. Allowance for family support	1. Alocația lunară de stat pentru copii 2. Alocația pentru susținerea familiei
Slovačka	1. Child allowance 2. Alimony replacement benefit 3. Parental allowance	1. Prídavok na dieťa 2. Náhradné výživné 3. Rodičovský príspevok
Slovenija	1. Family benefit 2. Large family allowance	1. Družinski prejemek 2. Dodatek za veliko družino
Španjolska	1. Family allowance	1. Prestaciones familiares
Švedska	1. Child allowance 2. Alimony advance payment	1. Barnbidrag 2. Underhållsstöd

